♦ Високоурожайні сорти цибулі
♦ Огірочки, мов дубочки
♦ Троянди: щеплені чи кореневласні?
♦ Шиншила: розпочніть свій бізнес!

Дім сад город

5

2000

Юридичні консультації

Рубрику веде І.Миронець, юрист

Є такий закон

У нашому садівничому товаристві 80 садівників. Дачні ділянки не приватизовані. Деякі з них колишні господарі залишили (померли або пішли в бізнес), а молоді працювати на землі не хочуть, через що вони не обробляються.

Чи є такий закон, за яким правління садівничого товариства може виключити з товариства тих, хто не обробляє взяту ними ділянку землі, і продати ці дачі на аукціоні?

А.Гриненко,

м. Кривий Ріг, вул. Водоп'янова,8, кв. 12

Статут садівничого товариства розробляється ініціативною групою його членів, затверджується загальними зборами і реєструється у місцевому органі державної влади, на території якого розташована земельна ділянка, відведена для організації товариства.

Керівництво садівничим товариством здійснюється на основі широкої демократії. Відповідно до Статуту садівничим товариством керують загальні збори або збори уповноважених, а в період між зборами — правління.

Загальні збори вирішують найбільш важливі питання діяльності колективу: затверджують статут і правила внутрішнього розпорядку, обирають правління та ревізійну комісію, затверджують план агротехнічних заходів та визначають участь членів товариства у їх виконанні. Загальні збори визначають розміри вступного, членського і цільових внесків членів товариства та строки їх сплати, затверджують штат та кошторис товариства, а також види робіт, що здійснюються за трудовими договорами, і штати та порядок оплати робітників, з якими ці договори укладаються.

Правління товариства є виконавчо-розпорядчим органом і має право укладати договори на виконання відповідних робіт, але в межах затвердженого загальними зборами кошторису.

Статут садівничого товариства чітко визначає права і обов'язки його членів. Основними обов'язками члена садівничого товариства є: закласти протягом двох років з дня одержання земельної ділянки необхідні насадження, раціонально і високоефективно використовувати землю для виробництва фруктів, ягід, овочів та іншої сільськогосподарської продукції, виконувати агротехнічні заходи з обробітку землі і догляду за насадженнями, своєчасно вживати заходів боротьби з бур'янами, шкідниками і хворобами рослин тощо. При систематичному невиконанні зазначених обов'язків член садівничого товариства рішенням загальних зборів може бути виключений із товариства. Рішення про це погоджується із місцевим органом влади, а вивільнені земельні ділянки передаються новим членам товариства — в першу чергу пенсіонерам, ветеранам війни та праці. Право продажу земельних ділянок, які належали виключеним із садівничого товариства громадянам, на аукціоні законодавством не передбачено.

Згідно із законом України „Про плату за землю" пенсіонери звільняються від сплати земельного податку. Земельний податок із садівничих товариств справляється з усієї наданої їм площі земель, за винятком площ земельних ділянок пільговиків.

Якщо угоду не укладено

За що ми маємо платити ЖЕКу, якщо усі послуги, які він надає нам, — це лише прибирання території біля будинку та вивезення сміття. Під'їзди прибираємо самі, надвірного освітлення уже немає давно. А коли, скажімо, просимо прислати сантехніка, відповідь можеш почути таку: ваша квартира приватизована, тож за обслугу маєте платити.

Так, безумовно, за комунальні послуги ми платимо, а за те прибирання, яке ми робимо, то нам повинні платити?

Н.Дем'яненко,

Чернігівська обл., м. Прилуки

Приватизація державного житлового фонду означає передачу його у власність громадян. Вони стають повноправними власниками житла (квартири, будинку) і мають право розпоряджатися ним на свій розсуд: продати, подарувати, здати в оренду, заповісти, укладати інші угоди, які не заборонені законом.

Відповідно до Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду" для забезпечення ефективного використання приватизованих квартир та управління ними власники квартир (будинків)можуть створювати товариства або об'єднання індивідуальних власників квартир (будинків).

Практично ще не всі квартири, особливо в багатоквартирних будинках, приватизовані, що утруднює створення об'єднань співвласників. Тому такі будинки залишаються в управлінні державних житлово-експлуатаційних контор і обслуговуються ними.

Але для цього необхідно укласти з житлово-експлуатаційною конторою (ЖЕК) відповідний договір, у якому визначити умови обслуговування будинку і прибудинкових територій та порядок оплати відповідних робіт згідно з державними розцінками і тарифами. Контроль за додержанням розцінок і тарифів здійснюють фінансові органи.

Якщо такої угоди не укладено і умови обслуговування не визначені, то немає підстав вимагати оплату за обслуговування будинку і прибудинкові території. Власники приватизованого будинку можуть усі роботи з обслуговування будинку і прибудинкової території виконувати власними силами, укладаючи окремі угоди з відповідними підприємствами на виконання певних робіт (послуг), які власними силами здійснити не можуть.

Які пільги належать мені?

У званні старшого лейтенанта в кінці 60-х років я служив у Радянській армії на посаді начальника розвідки дивізіону, який перебував тоді у Чехословаччині.

Чи маю я право, як колишній офіцер Збройних сил СРСР, на які-небудь пільги?

В.Комишан,
Кіровоградська обл., Долинський р-н, п/в Кірове.

Згідно із Законом України "Про внесення змін та доповнень до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їхнього соціального захисту" (ст. 6) військовослужбовці Радянської армії, Військово-морського флоту, Комітету державної безпеки, Міністерства внутрішніх справ колишнього Союзу РСР (включаючи військових та технічних спеціалістів і радників), які за рішенням уряду колишнього Союзу РСР проходили службу, працювали чи перебували у відрядженні в державах, де в цей період велися бойові дії, і брали участь у бойових діях чи забезпеченні бойової діяльності військ (флотів), визнаються учасниками бойових дій.

На них поширюються пільги, передбачені Законом України "Про статус ветеранів війни, гарантії їхнього соціального захисту" для учасників бойових дій.

Чи платитиму податок за приватизовану землю?

Чи правда, що з 2000 року господарі, котрі приватизували землю, платитимуть за неї земельний податок?

Г.Скопненко, *Київська обл.*

Відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України "Про приватизацію земельних ділянок" громадянам України безкоштовно передаються земельні ділянки: для ведення особистого підсобного господарства — не більше 0,6 га; для будівництва та обслуговування житлового будинку та інших споруд (присадибна ділянка) — не більше 0,25 га у сільській місцевості, 0,15 га у селищах міського типу (а для працівників колективних сільськогосподарських підприємств — не більше 0,25 гектара) і 0,1 га у містах; для ведення садівництва — не більше 0,12 га; для індивідуального дачного будівництва — не більше 0,1 га; для будівництва індивідуальних гаражів — не більше 0,01 га.

Постановою Верховної Ради України термін безкоштовної приватизації земельних ділянок України продовжено до 2004 року.

Приватизувати земельні ділянки варто. На підставі приватизації земельна ділянка переходить у власність громадянина, і він може самостійно розпоряджатися нею — продати, подарувати, передати у спадщину та інше. За приватизовану ділянку сплачується земельний податок.

На яких умовах будуть користуватися громадяни земельними ділянками, якщо не скористаються у встановлені терміни правом на приватизацію, у нормативному порядку поки що не вирішено.

Скільки нам належить землі?

Ми — пенсіонери, збудували будинок у селі й живемо в ньому вже п'ять років. Окультурили землю, яка раніше була в дуже запущеному стані.

Під час оформлення документів на володіння землею нас прирівняли до дачників, оскільки ми в селі не прописані, хоча податки платимо, як і всі місцеві мешканці.

Скільки за законом нам належить землі, якщо ми постійно живемо в селі, але не прописані?

Сім'я Палієнків,
Київська обл.

Громадянам надаються у власність або в користування земельні ділянки за ухвалою сільської (селищної) Ради. Розмір ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) повинен бути не більше: у сільських населених пунктах — 0,25, у селищах міського типу 0,15 гектара (ст. 67 Земельного кодексу України).

Громадянам, котрі ведуть особисте підсобне господарство, за ухвалою місцевої Ради передаються у власність земельні ділянки в межах населеного пункту в розмірах, зазначених у земельнооблікових документах, але не більше 0,6 гектара. Крім того, їм можуть додатково надаватися земельні ділянки у користування. Загальна площа цих ділянок не повинна перевищувати 1 гектара (ст. 56 Земельного кодексу).

Отже, щоб мати право на земельну ділянку більшого розміру, ніж це передбачено ст. 67 Земельного кодексу, необхідно вести особисте підсобне господарство і, звичайно, постійно проживати за місцем розташування цього господарства.

У Вашому випадку розмір ділянки згідно із ст. 67 Земельного кодексу може бути до 0,25 гектара.

До уваги працівників поштових відділень

Трапляються випадки, коли працівники окремих поштових відділень не видають або не доставляють передплатникам чергові номери наших журналів, про які в каталозі зазначено, що вони передплачуються в комплекті, доти, поки не надійде другий журнал з цього комплекту. Це неправильно.

Пояснюємо і працівникам відділень зв'язку, і передплатникам, що це таке — передплата в комплекті. Зважаючи на скрутні економічні можливості багатьох читачів, які, проте, бажають передплатити два і більше наших видань, редакція пішла їм назустріч, знизивши передплатну ціну на окремі журнали, якщо вони передплачуються в комплекті. Так, тим, хто передплатив журнали "Дім, сад, город" і "Будьмо здорові" у комплекті, це обійшлося на 7 гривень дешевше порівняно з передплатою кожного з цих видань окремо.

Однак видання у комплекті двох журналів аж ніяк не означає, що вони повинні надходити до відділень зв'язку одночасно чи навіть в одному конверті. Ще раз звертаємося до працівників поштових відділень: будь ласка, видавайте і доставляйте журнали, які зазначені в каталозі у комплекті і під одним індексом, тоді, коли кожний з них надійде, не чекаючи другого видання з цього комплекту. Скажімо, журнал "Дім, сад, город" завезли 15 числа, тож і віддавайте його відразу, а друге видання з комплекту, наприклад "Яблуньку", тоді, коли воно надійде.

Редакція

Дім • сад • город • 5

Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник — трудовий колектив редакції
Зареєстрований Держкомпреси України,
серія КВ, №809 від 07.07.94 р.
Видається з січня 1989 р.

Високоурожайні сорти

Для нормальної життєдіяльності людського організму потрібно споживати до 10 кг цибулі на рік. Нині у зв'язку із занепадом громадського виробництва агропромислового комплексу цибулю, як і інші овочі, вирощують переважно на присадибних, фермерських, городніх та дачних ділянках. Проте урожайність її досить низька. Даються взнаки недостатній рівень агротехніки, використання насіння нерайонованих сортів, погано пристосованих до грунтово-кліматичних умов України, наприклад, сорту Каратальська казахстанської селекції, напівгострого смаку. В умовах Лісостепу та Полісся України вона не достигає і погано зберігається. Не дають належної віддачі і голландські та польські сорти, які заполонили наш ринок.

Щоб мати високоякісну продукцію, необхідно вирощувати такі вітчизняні сорти цибулі, як Стригунівська носівська, Грандина, Буран, Коперів, Алеко тощо.

Стригунівська носівська. Сорт створений на Носівській сільськогосподарській дослідній станції. Цибуля одногнізда, форма цибулини видовжено-овальна, сухі лусочки золотаво-жовті, соковиті — білі. Смак гострий. Середня маса цибулини 80—100 г. Вегетаційний період триває 115—125 днів.

Цей старий, випробуваний часом сорт можна вирощувати як в однорічній, так і в дворічній культурі. Цибулини добре достигають за суми активних температур 2000—3500°С.

Вміст сухих речовин 11—13 %, цукру — 6—7 %, аскорбінової кислоти 9—10 мг%. За продуктивністю Стригунівську носівську можна віднести до урожайних сортів гострого типу. Лежкість цибулин — 85—90 % за умови зберігання протягом 200—210 днів.

Грандина. Створений методом гібридизації сортів Стригунівська носівська×Сублема і багаторазовим добором на підвищення урожайності та якості. Районований у 1992 р. в Лісостепу та на Поліссі України.

Сорт середньостиглий, вегетаційний період 90—100 днів, гострого типу, придатний для вирощування в зонах з сумою позитивних температур за вегетацію від 1900 до 3000°С. Цибулини добре достигають, а порушені лусочки швидко відновлюються.

Форма цибулини округла (80 %), округло-плеската (20 %). Забарвлення сухих лусок інтенсивно жовте і жовте, соковитих — біле. Цибулини середньої щільності, з двома-чотирма зачатками, одногнізді, середньою масою 75—100 г. Вміст сухих речовин 10—14 %, цукру 6—7 %, вітаміну С 6,2—7,3 мг%, сирого протеїну 1,3—1,58 %.

Лежкість цибулин — 85—95 %, тривалість зберігання 200—210 днів. Урожайність ріпки в однорічній культурі 185—330 ц/га.

Буран. Виведений Носівською селекційно-дослідною станцією методом гібридизації Стригунівської носівської з японським сортом Скочоку та багаторазовим добором на урожайність, лежкість, смакові якості та достигання.

Цибулини круглої форми, забарвлення сухих лусочок золотисте, соковитих — біле. Урожайність ріпки за однорічної культури 270—300 ц/га, цибулини великі, середньою масою 100—150 г. Вміст сухих речовин 11—15 %, цукрів 7—8 %, вітаміну С 6,2—7,3 мг%, сирого протеїну 1,3—1,6 %.

Лежкість цибулин 200—220 днів, збереження — 90—95 %. За даними Державного сортовипробування у 1992—1993 р., за урожайністю — 296 ц/га (при однорічному вирощуванні) — Буран перевершив сорт Стригунівська носівська на 23 % . Районований у Степу, Лісостепу і Поліссі з 1998 р.

Алеко. Середньостиглий сорт, призначений для механізованого збирання як в однорічній культурі, так і з сіянки. Вегетаційний період від сходів до збирання врожаю — 110—120 днів, а при вирощуванні з сіянки — 80—95 днів.

Урожайність цибулі-ріпки, яку вирощують з сіянки, — 5—6 кг/м^2, а з насіння — 3,5—4 кг/м^2. Цибулини масою 80—120 г, сухі й соковиті лусочки антоціанові, майже темно-сині, смак напівгострий. Цибулина щільна, одногнізда, округла.

Сорт добре росте на суглинкових та супіщаних, а також на сірих лісових та підзолистих грунтах із внесенням перегною.

Під час очищення та нарізування цибулі цього сорту не виникає сльозотеча, що дуже зручно для використання у ресторанах, кафе та їдальнях. Як усі забарвлені овочі, Алеко корисний для зміцнення імунної системи організму.

Районований в Україні з 1998 року.

Коперів. Виведений на Чернігівській сільськогосподарській дослідній станції. Районований у Степу й на Поліссі України.

Сорт пізньостиглий, вегетаційний період від масових сходів до вилягання пера — 90—101 день, а при вирощуванні з сіянки — 70—75 днів. Придатний для зони з сумою активних температур за вегетацію від 1960 до 3500°С.

Цибулини дружно достигають після дозарювання (100 %), порушені лусочки швидко відновлюються. Сорт високоурожайний — 150—240 ц/га, коли вирощують з насіння.

Забарвлення сухих лусочок інтенсивно жовте і жовте, соковитих — біле. Цибулини середньої щільності, з двома-чотирма зачатками, одногнізді. Середня маса цибулин — 75—100 г. Смак гострий. У цибулинах міститься сухих речовин 12—14 %, цукру 6—7 %, сирого протеїну 1,30—1,50 %, вітаміну С 6,2—7,3 мг%.

Лежкість цибулин в період осінньо-зимового зберігання (190—210 днів) — 70—80 %. Сорт стійкий до цибулевої мухи, середньо уражується несправжньою борошнистою росою, придатний до вирощування за індустріальною технологією.

Під час вирощування цибулі сорту Коперів з насіння у Чернігівській області товарний урожай ріпки становив від 230 до 280 ц/га.

А тепер про деякі елементи технології вирощування високих урожаїв цибулі та її зберігання.

Цибулю доцільно розміщувати після просапних культур, під які вносили добрива, наприклад огірків, ранньої капусти або ранньої картоплі. Ділянки повинні бути чисті від бур'янів і добре вирівняні. На засмічених грунтах, особливо в однорічній культурі, виростити цибулю практично

цибулі

неможливо. Не забувайте, що це — світлолюбна рослина, тому її необхідно висівати на відкритих і сонячних ділянках.

Головна мета передпосівного обробітку грунту — зробити його пухким і дрібногрудочкуватим. Добре підготовленим до сівби можна вважати грунт, верхній шар якого дещо ущільнений (для закриття вологи), а нижній — розпушений.

Коренева система цибулі-ріпки слабка і розміщується у поверхневому шарі грунту, тому особливо важливо забезпечувати рослини поживними речовинами саме у початковий період їхнього росту та формування цибулини.

Органічні добрива слід вносити тільки під попередники з розрахунку 35—40 т/га. Цибуля-ріпка добре реагує на мінеральні добрива. На гектар вносять 3,5—5 ц суперфосфату, 1,5—2 ц хлористого калію та 1—3 ц аміачної селітри. Калійні і фосфорні добрива прискорюють достигання цибулин, вони виростають великими, щільними, краще зберігаються. Коли ж внести надмір азоту, цибулини стають рихлими, подовжується вегетаційний період, урожай погано зберігається.

Для рівномірного забезпечення рослин поживними речовинами мінеральні добрива необхідно вносити двічі: під зяб — $^3/_4$ повної дози фосфору та калію, а решту — навесні під культивацію разом з азотними туками. На підзолистих грунтах норми органічних і мінеральних добрив збільшують, на торфових підвищують дози калію, а на солонцюватих його зовсім не вносять.

Цибуля-ріпка з насіння

Щоб виростити цибулю з насіння в рік висіву, необхідно використовувати описані вище сорти вітчизняної селекції. Сіяти треба на родючих, не забур'янених ділянках, у максимально можливі ранні строки.

Норму висіву встановлюють залежно від якості насіннєвого матеріалу — 8—10 кг на гектар. За такої норми на погонному метрі розміщуватиметься 110—130 насінин. Після сівби треба провести коткування і боронування в один слід легкими знаряддями упоперек рядків, що створює сприятливі умови для проростання насіння.

Після появи сходів, коли добре позначаться рядки, вручну розпушують грунт, прополюють і проривають рослини, щоб між ними була відстань 4—6 см.

Цибуля часто уражується несправжньою борошнистою росою (пероноспорозом). Щоб уникнути цього захворювання, необхідно обробляти посіви бордоською рідиною, ридомілом або іншими препаратами, що містять мідь.

Цибуля-ріпка з сіянки

Після зимового зберігання сіянку перебирають, видаляючи пророслі та хворі цибулинки. Висаджувати її необхідно на родючих, чистих від бур'янів ділянках. Попередньо у грунт вносять добре перепрілий перегній з розрахунку 30—40 т/га, а також мінеральні добрива: 3—4 ц суперфосфату, 2—3 ц хлористого калію і 1—1,5 ц аміачної селітри. Оптимальною вважається сіянка діаметром 1,5—2 см. Норма висіву залежить від якості садивного матеріалу і, як правило, становить від 500—800 до 1500—2000 кг/га.

Висаджують сіянку у ранні строки, коли грунт прогріється до 5—8°С. Глибина садіння — від 2 до 5 см залежно від стану грунту та розмірів цибулинок (дрібні висаджують мілкіше).

Цибулю-сіянку можна вирощувати широкорядним способом з шириною міжрядь 30 см і відстанню між рослинами 4—6 см або стрічковим — відстань між стрічками 45 см, а між рядками 20 см. У стрічці може бути 4—5 рядків. В рядку цибулини висаджують з інтервалом 8—12 см для вирощування великоцибулинних сортів і 6—8 см — для середньоцибулинних. На квадратному метрі грядки висаджують 200—400 г цибулі (і більше) залежно від її розмірів.

Догляд за рослинами: підтримання грунту в розпушеному і чистому від бур'янів стані; підживлення; своєчасне вжиття заходів боротьби проти хвороб і шкідників.

Збирання і зберігання врожаю

Збирають цибулю (незалежно від способів її вирощування) після повного вилягання пера, коли шийка цибулини стає тонкою і м'якою, а наростання нових листків припиняється. Сухі лусочки повинні мати відповідне даному сорту забарвлення.

Рослини підкопують лопатою, виймають з грунту і розкладають для просушування. У цей період пластичні речовини з листків надходять до цибулин. Після ретельного просушування відрізують листя й коріння. Якщо цибулю в'яжуть у вінки, залишають по 4—5 листків.

Щоб уникнути стрілкування, сіянку і виборок доцільно зберігати теплим або холодно-теплим способами. У першому випадку в приміщенні підтримують температуру 18—20°С і вологість 60—65 %, у другому — цибулю спочатку, до настання морозів, зберігають за температури 18—20°С, потім її знижують до мінус 1—3°С і підтримують на цьому рівні, поки не потепліє (березень, квітень). В цей час цибулини прогрівають протягом 5—6 днів за температури 35—37°, після чого її знижують до 18—20°С і в таких умовах зберігають до висаджування.

Продовольчу цибулю зберігають на стелажах або в планчастих ящиках за температури 0—2°С і вологості повітря 75—80 %. У цей період її слід перебирати один раз на місяць.

Щодо придбання насіння (у невеликій кількості) звертатися на адресу: 17131, Чернігівська обл., Носівський р-н, Дослідна станція. Телефон 2-05-83.

І.В.Колядко,
канд. с.-г. наук, головний науковий співробітник Чернігівської сільськогосподарської дослідної станції

Зелене добриво на присадибних ділянках

Як відомо, щоб збирати високі й сталі врожаї овочів чи інших культур і підтримувати родючість грунтів, необхідно застосовувати мінеральні й органічні добрива. Наприклад, під овочеві треба вносити 40—60 т/га гною і середні дози мінеральних добрив: по 60—100 кг/га азоту, фосфору і калію у діючій речовині. На придбання цих добрив потрібно багато грошей. Постає питання: де їх взяти і як вийти з цього становища? Тут можуть допомогти зелені добрива (сидерати) — дешевші, екологічно чисті, незамінні як на угіддях фермерських господарств, так і на присадибних ділянках. Це один з основних засобів підвищення родючості грунту не хімічним, а біологічним шляхом, що дає змогу отримати високі врожаї чистої, не забрудненої хімікатами продукції.

Біомаса зелених добрив швидко розкладається, при цьому вивільнюються легкозасвоювані елементи живлення, які рослини споживають у перші ж періоди свого розвитку. У інших органічних добрив поживні речовини знаходяться переважно у менш доступних для рослин формах і тільки в міру поступового розкладання та мінералізації, наприклад гною, вони можуть засвоюватися рослинами. Цей процес можна схематично зобразити у вигляді такого ланцюжка: зелене добриво — солома — гній — торф. Тому, коли немає гною, компостів, торфу, зелене добриво — справжня знахідка для власників присадибних ділянок.

Відомо багато рослин, які використовуються на зелене добриво. Це насамперед бобові: конюшина, люпин, буркун, еспарцет, вика, горох тощо, цінною властивістю яких є здатність за допомогою бульбочкових бактерій, розташованих на кореневій системі, фіксувати з повітря азот і збагачувати ним грунт. Корені бобових проникають вглиб на 2—3 і навіть 10 метрів і, так би мовити, піднімають звідти до верхніх шарів грунту поживні елементи. Коли приорюють зелену масу конюшини, на одній сотці в грунт надходить до 3,5 кг азоту, 1,5 кг фосфору та 2,5 кг калію.

Безумовно, використання бобових культур як сидератів має численні переваги. Проте, на жаль, цей захід на великих площах економічно невигідний, бо насіння дороге (наприклад, 1 кг насіння конюшини коштує 25 гривень), та й дістати його нелегко. Тому високобілкову продукцію краще використовувати на корм домашнім тваринам у вигляді зеленої маси, сіна тощо, а приорювати на добриво тільки післяжнивні рештки однорічних бобових, зелену масу або післяжнивні залишки багаторічних — лише на третій-четвертий рік.

Деякі власники присадибних ділянок після збирання різних овочів та картоплі сіють жито і навіть пшеницю та приорюють їх на зелене добриво восени або ранньої весни, тобто „ховають" у землю майбутній хліб, витрачаючи таким чином дороге зерно, яке доцільніше було б використати для годівлі тварин і птиці або випікання домашнього хліба.

Ми пропонуємо висівати на зелене добриво хрестоцвіті (капустяні) культури. Це насамперед гірчиця біла, редька олійна, озимі — суріпиця та ріпак, тифон, перко. Насіння їхнє досить дешеве (1 кг гірчиці білої, редьки олійної коштує близько 5 грн). Завдяки короткому вегетаційному періоду (1—1,5 місяця) формуються високі врожаї зеленої маси — в межах 200—400 ц/га. Капустяні невибагливі, їх можна вирощувати навіть на бідних піщаних грунтах, до того ж вони витримують заморозки до мінус 8—10°С.

Висівати на сидерати капустяні можна з весни (ранні і пізні весняні посіви) до пізнього літа (післяукісні й післяжнивні посіви). На малородючих грунтах (піщаних, супіщаних, засолених та тих, де змитий верхній родючий шар) найдоцільніші строки сівби з ранньої весни до початку літа. При цьому істотно затримується ріст бур'янів і формується значна біомаса сидеральних культур. Можна також висівати капустяні і влітку. Але займати свої невеличкі присадибні ділянки сидератами весною і влітку городники не можуть, бо в цей час вони вирощують овочі і картоплю. Тому доводиться сіяти восени (серпень-вересень) на звільнених від інших культур площах. Норма висіву капустяних — лише 80—100 г на сотку. Зелену масу приорюють до настання перших морозів. Перед оранкою її необхідно скосити.

Якщо є подрібнена солома, її розкидають по скошеній масі, на кислих грунтах додають вапнякові матеріали (подрібнений вапняк, негашене вапно, доломіт), а на всіх інших незначні кількості фосфорно-калійних мінеральних добрив (по 100—200 г на одну сотку). Це забезпечить кращі умови для розкладання біомаси та життєдіяльності мікроорганізмів. Приорювати або прикопувати капустяні слід неглибоко, щоб був доступ кисню. Глибоке приорювання сприяє молочнокислому бродінню і консервації біомаси з утворенням силосу, який є живильним середовищем для пліснявих бактерій та грибкових захворювань. Відтак гальмується процес розкладання зеленої маси й утворення елементів живлення.

Дослідженнями лабораторії польового кормовиробництва Інституту землеробства УААН, проведеними в умовах Лісостепу на вилугуваному чорноземі, встановлено, що із приорюваною зеленою масою редьки олійної (400 ц/га) у грунт надходить 138 кг/га азоту, 50 кг/га фосфору та 128 кг/га калію, а гірчиці білої (259 ц/га) — відповідно 128, 41, 71 кг/га елементів живлення. Це відповідає середнім дозам мінеральних добрив або 20—30 т/га гною.

Врожай зеленої маси капустяних господар може використати не тільки на зелене добриво, а й на кормові потреби. Наприклад, згодовування редьки олійної підвищує середньодобові надої молока на 1,2—1,5 кг, а вміст у ньому жиру зростає на 0,25 %. Це істотний резерв заощадження комбікормів. До того ж завдяки згодовуванню зеленого корму з хрестоцвітих восени вдається уникнути різкого зниження молочної продуктивності корів. Тому досить вигідним є приорювання отави, тобто післяжнивних та кореневих залишків після використання зеленої маси хрестоцвітих на корм тваринам. При цьому в грунт надходить азоту 36—40 кг/га, P_2O_5 — 27—35 кг/га, K_2O — 34—47 кг/га, що відповідає низьким та середнім дозам мінеральних добрив або 10—15 т/га гною.

Зрозуміло, що основним біологічним джерелом підвищення родючості грунтів і врожаїв сільськогосподарських культур був і залишається доброякісний підстилковий гній, дія якого на грунт та рослини триває декілька років. Ми не відкидаємо і цінність мінеральних добрив, які необхідно застосовувати в розумних межах. Але не кожний господар має на своїй присадибній ділянці чи у фермерському господарстві „цех" виробництва гною або кошти для придбання дорогих туків. Тому зелені добрива є одним з шляхів виходу із скрутного становища, яке склалося нині в аграрному секторі.

А.О.Сипко,
старший науковий співробітник
лабораторії польового кормовиробництва
Інституту землеробства УААН

Робота на городі підтримує радість буття

Після виходу на пенсію ми з дружиною живемо в селі, де в 1988 р. придбали хату й садибу. За ці роки навчилися вирощувати непогані врожаї овочевих, лікарських і пряносмакових рослин. Добре вдаються такі культури, як селера, пастернак, солодкий і гіркий перець, різні види капусти, салат, шпинат, цибуля-порей, батун, чуфа, кінза та багато інших. Мені подобається, коли кожна культура розміщується на чітко обмеженій грядці.

Не буду зупинятися на особливостях агротехніки різних культур, бо їх у мене більше 30. Скажу лише, що у сільських мешканців викликають подив вирощені нами величезні корені селери масою 1—1,5 кг та інші дорідні овочі і фрукти. Звичайно, аби досягти таких успіхів, треба докласти чимало зусиль, а головне — подбати про родючість грунту, бо рослини виносять з нього багато поживних речовин, запас яких потрібно увесь час поповнювати. Для цього у кожному господарстві треба мати своє джерело добрив. Маю на увазі виготовлення компостів. Роблю загорожу з дощок розміром 2х3 м та висотою 1 м і протягом року скидаю туди всі органічні рештки, здатні перегнивати, а також деревний попіл, пташиний послід, помиї тощо. Не раджу компостувати коріння пирію та хрону, його краще висушувати й спалювати.

Термін приготування якісного компосту — 2 роки. За цей час він стає схожий на масний чорнозем і легко ріжеться лопатою. Бажано вносити його перед розпушуванням грунту.

Дуже практично мати в господарстві невеличку теплицю. У мене вона має розмір 8×2,5 м. Розміщена зі сходу на захід, що дає змогу максимально використовувати сонячну енергію.

Висаджую 4 рядки рослин з півдня на північ: солодкий перець, баклажани, помідори та огірки. На мою думку, краще висівати насіння зарубіжної селекції, особливо перцю та огірків. До садіння і сівби згаданих рослин вирощуємо в теплиці зеленні культури, редиску, цибулю. У ній потрібно підтримувати оптимальний мікроклімат — вологість, температуру, активно провітрювати її у спекотні дні, інакше рослини можуть „згоріти“, як сталося у мене позаминулого року.

Коли вирощуєте помідори, не можна допускати, щоб під час дощу вода потрапляла на рослини, бо фітофтора в цьому разі зробить свою „чорну справу“. Аби уникнути цього, я вирощую у плівковій теплиці 10 кущів помідорів. Зібраних з них плодів вистачає, щоб забезпечити потреби сім'ї протягом усього літа, лише б не підвела плівка. Та, на жаль, часто буває так, що у найвідповідальніший момент, перед настанням морозів або й раніше, вона тріщить і вздовж, і впоперек, через що втрачається надія на тривале надходження свіжих плодів. Останнім часом у теплиці не вдається виростити урожай баклажанів: клятий колорадський жук повністю знищує рослини.

Мої вороньківські земляки — справжні майстри картоплярства. Вирощують її на великих площах (40—60 соток) і щороку одержують високі й сталі врожаї. Недарма ж восени в селі можна зустріти вантажні машини майже з усіх південних областей України. До речі, придбати картоплю у нас можна не тільки восени, а й у будь-яку пору року. Звичайно, мені далеко до цих професіоналів, але як аматор я теж маю деякий досвід, що може знадобитися малодосвідченим городянам.

На що слід звернути особливу увагу, аби бути завжди з врожаєм картоплі? Насамперед слід забезпечити ранні дружні сходи, щоб хоч якось зберегти майбутній урожай в умовах масового поширення колорадського жука. Для цього необхідно чітко дотримуватися таких правил.

По-перше, перед висаджуванням садивний матеріал слід проростити у теплих приміщеннях.

По-друге, садити картоплю в максимально ранні строки, найчастіше у другій половині квітня. З досвіду знаю, що не завжди можна вгадати оптимальні строки садіння, та все ж значно більше переваг дає раннє висаджування.

По-третє, садити бульби треба одразу за оранкою чи перекопуванням грядки, в пухку землю. Якщо ж після оранки випали дощі, а ви не встигли посадити картоплю, раджу перекопати чи переорати ваші 3—5 соток повторно, інакше ризикуєте втратити третину врожаю.

Я вже 10 років саджаю картоплю виключно під сапу. Це важливо тоді, коли людина працює у місті і живе там постійно, а їй за короткий строк (2—3 дні) треба встигнути засадити власний город і не тільки картоплею. Схема садіння: ширина міжрядь 60 см, відстань між картоплинами в рядку 12—15 см, глибина канавки 3—4 см. Зверху на бульбу насипаю шар пухкої землі товщиною до 5 см. Після масової появи сходів знову загортаю землею, і так роблю двічі за вегетацію. Удвох з дружиною ми засаджуємо наші три сотки за три години. Протягом вегетації можемо вільно ходити в широких міжряддях, не ушкоджуючи рослин, збирати колорадських жуків, обприскувати отрутохімікатами при масовій появі личинок, прополювати бур'яни в кущах, у посушливі періоди поливати.

Проблему колорадського жука сьогодні практично не можна вирішити. Майже всі препарати, що продаються в ампулах, малоефективні. Я від них відмовився. Дещо надійнішим виявився японський препарат банкол, але діє він у кращому випадку 3—4 доби, потім з'являється нова генерація личинок — знову обприскування і так далі...

Споживання такої „нахіміченої“ картоплі може негативно позначитися на здоров'ї. До того ж на пакетах є застереження, що цей препарат не можна використовувати на присадибних ділянках. Тому перше суцільне обприскування роблю в разі масової появи личинок жука, а подальші — вибірково, лише там, де найбільш загрозливе становище. Користуюся малим (2 л) обприскувачем, яким можна наносити розчин отрутохімікату на відстань до 8 м.

Органічні добрива (переважно високоякісні компости) під картоплю вношу один раз на три роки. Середній урожай бульб — 230—250 кг з сотки.

Робота на землі дає нам і моральне задоволення, і матеріальну підтримку. Ми охоче ділимося плодами своєї праці із сусідами, надлишки врожаю продаємо на базарі. І хоча працюючи по 12—16 годин на добу, дуже стомлюємося, проте ні про що не шкодуємо. Радив би усім людям пенсійного віку, поки дозволяє здоров'я, продовжити радість свого буття працею на землі, а вона завжди віддячить сторицею.

В.П.Цифір
Київська обл., Бориспільський р-н, с. Вороньків

Огірочки, мов дубочки

Щедра грядка

Вирощуванням огірків займаюся вже давно. Щороку на своєму городі випробовую різноманітні сорти та гібриди і відбираю кращі. Непогано зарекомендували себе за останні п'ять років гібриди голландської селекції. Вони високоврожайні, відносно стійкі до захворювань. Але бажаний результат дають лише за ретельного догляду та частих поливів. Є у них ще один, так би мовити, недолік: щороку потрібно купувати нове насіння, а воно недешеве. Тому поряд з гібридами рік у рік випробовував різноманітні сорти, які отримував в результаті обміну з іншими овочівниками. Оцінював їх за такими важливими ознаками, як ранньостиглість, урожайність, стійкість до захворювань та смакові якості.

Мої сортовипробування тривалий час не давали позитивного результату, аж поки не звернув увагу на рекламу російського сорту Малиш. Мене привабила така його характеристика: ультраскоростиглий, огудина довжиною до 43 см, у пазусі листка 3—6 плодів масою 80—100 г, відносно стійкий до хвороб, придатний для споживання у свіжому вигляді та консервування, довго зберігає товарний вигляд. Майже ідеал! Ось, подумав я, те, що так довго шукав. Але в голову закрадалися сумніви — чи відповідає дійсності реклама?

На свій страх і ризик 90 % огіркової плантації відвів під новий сорт, а решту — під голландські гібриди, які посіяв в іншому кінці городу, аби уникнути перезапилення. Агротехніку застосовував однакову, щоб можна було порівнювати результати. Попередник — картопля, схема сівби — 70×30 см. У кожну лунку в третій декаді травня всипав по дві жмені перегною-сипцю, залив теплою водою і висіяв сухе насіння. Такий пізній строк сівби зумовлений тим, що заморозки у першій декаді травня завдали раннім посівам дуже великої шкоди.

Сходи з'явилися через тиждень, а вже через 35 днів (після висіву, а не появи сходів!) вдалося скуштувати перший огірочок сорту Малиш. Рекламна характеристика повністю підтвердилася. Плоди почали зав'язуватися з пазухи першого листка по 3—6 штук, пустоцвітів майже не було. Для профілактики після появи двох справжніх листків посіви двічі (з інтервалом у 10 днів) обробив розчином сечовини та гумісолу — по 100 г препарату на 10 л води.

Якщо раніше потрібно було шукати на городі під листям огірки, то у Малиша вони всі на виду — рослини стоять, як маленькі дубочки, темно-зеленого кольору, а під ними невеличкі плоди. Збирав зеленці часто, щоб дати змогу рости новим плодам.

З кінця травня у нашій місцевості протягом двох місяців стояла майже сорокаградусна спека і не було дощу. Жоден кущ огірків на моїй ділянці за цей час не отримав і краплини вологи. Хотілося в умовах суворого експерименту побачити можливості нового сорту. І він виправдав себе, хоч потенціал свій використав лише наполовину. І все ж порівняно з голландськими гібридами урожайність Малиша виявилася у 1,5—2 рази вищою.

Звичайно, за кращих погодних умов показники урожайності були б інші — адже відомо, що гібриди дають на 20 % більші врожаї порівняно з сортами. Але в умовах спеки та бездощів'я результат виявився іншим.

Прості підрахунки свідчать про високу потенційну урожайність сорту Малиш. Навіть якщо в пазусі листка зав'яжеться лише два огірочки (на огудині 8 і більше міжвузлів), кожен кущ може дати 16 плодів, приблизно 1,4 кг. Посіявши на квадратному метрі 12 рослин, можна отримати 15—17 кг добірних смачних плодів. Назвіть, будь ласка, шановні читачі, хоч один відомий вам вітчизняний чи зарубіжний сорт, який забезпечує такий урожай?

Насінники зібрав через 2,5 місяця після сівби. На цей час вони набули світло-зеленого кольору. Після повного розм'якшення видалив насіння разом з м'якушем для бродіння. Через три доби насіння ретельно промив і висушив на сонці.

Мине час, і вчені-селекціонери створять ще врожайніші сорти та гібриди огірків. Але цей — Малиш — ще довго радуватиме своєю красою та диво-урожаєм.

О.А.Андрусів,
70513, Запорізька обл., Оріхівський р-н, с. Новоіванівка

Мої улюблені помідори

Городництвом займаюся не перший рік і набула певного досвіду. Найбільше люблю вирощувати помідори. Зараз у моїй колекції понад двісті відібраних сортів.

З-поміж ранніх першим достигає Ефемер. Його урожайність — перебільшує 4 кг з куща. Він низькорослий, плоди важать 60—80 г. Але цей сорт швидко перестає плодоносити, тому я його висаджую небагато.

Порадував сорт Ренет. Його плоди достигають на два—три дні пізніше від Ефемеру, але врожайність справді фантастична, інколи помідори доводиться збирати двічі на день. Кущ низькорослий, плоди сливоподібної форми, масою до 80 г. Цей сорт я б радила всім городникам, які вирощують помідори не тільки для власних потреб, бо вони дуже транспортабельні.

Гарний урожай дає сорт Ідол, його плоди достигають трохи пізніше за Ефемер, але мають неперевершені смакові якості. Хочу зауважити ще й те, що Ідол серед ранніх сортів дає найбільший урожай (до 10 кг з куща).

Непогано показав себе сорт Альфа. Плоди важать 80—100 г, кущ має висоту 60 см. Достигають помідори на тиждень пізніше, ніж Ефемер, але плодоносять аж до заморозків, хоча стають дедалі меншими.

А ще дуже люблю ранній сорт помідорів Яблунька Росії. Усі його плоди майже однакові і достигають одночасно. Кущ висотою 1,2 м, маса плодів — 80—90 г.

Серед інших ранніх сортів дали непоганий урожай Тайяна, Тамбовський урожайний, Волгоградський 323.

Чудовий урожай дає сорт В.Висоцький. Хоча про нього вже багато писали в журналі, він заслуговує на те, щоб ще раз нагадати городникам.

Багато господарів у гонитві за новинками забули про такий чудовий сорт, як Де Барао. Він ніколи мене не підводив. У моїй колекції сім його видів: червоний, рожевий, малиновий, золотистий, чорний, смугастий і великоплідний.

З глибоким сумом дізналася про смерть нашого легендарного селекціонера А.П.Рудаса. Його низькорослі сорти помідорів СХ1, СХ2, СХ3, СХ4, Смілянський 40, як завжди, порадували високим урожаєм. Не підвели і сорти Шедевр 1, Шедевр 2, плоди яких зберігаються свіжими до весни.

Серед інших лежких сортів непогані результати дали Лунгутор, Лонг Кіпер, Довгозберігаючі, Канадський залізний, Піксі, Петто.

З вдячністю використовую чудові сорти видатного селекціонера Ф.М.Тарасенка — Комбітомат, Надія, Подарунок Поліссю, Поліський гігант, Гібрид 1, Гібрид 2, які дають напрочуд великий урожай.

Багато городників полюбляють вирощувати великоплідні сорти помідорів. Безперечним лідером серед них є Шапка Мономаха (до 1 кг). Більш як 0,5 кг важать плоди таких сортів, як Волове серце, Кент тепличний, Ведмежа лапа, Кабардинський, Гігант важкий, Король Лондона, Президент, Гігант Маслова.

А тепер хочу розповісти про дещо незвичайні за кольором і формою плодів сорти помідорів.

Серед жовтоплідних виділяється Оранжевий гігант. Плоди у нього великі (до 500 г), але достигають рано. Непоганий урожай зібрала й сортів Хурма, Золота королева, Золотий королівський.

Є у моїй колекції сорт помідорів, стиглі плоди якого зберігають зелений колір. Він може зацікавити власників дачних ділянок, які не мають змоги часто навідуватися на них. Зелений колір помідорів вводить в оману любителів легкої наживи, яких сьогодні дуже багато. Плоди неперевершені в салатах, а чого вартий зелений томатний сік!

Серед грушоподібних сортів дають високий урожай Груша червона, малинова, рожева, оранжева, жовта.

Вирощую і білі помідори. Це сорт Снігова грудка. Він також неперевершений у салатах. А такі сорти, як Лікувальний і Глобус, доцільно вирощувати людям, які хворіють на цукровий діабет, поліартрит тощо. Вживання свіжих плодів цих сортів знижує рівень цукру в організмі, а також виводить радіонукліди. Вони теж добре зберігаються, тож проводити таке своєрідне лікування можна майже цілий рік.

Людей, які не мають дачних ділянок, повинні зацікавити такі кімнатні сорти помідорів: Балконне диво, Перуанський, Крайова. Останній цікавий тим, що він багаторічний. Ємкість для його вирощування має бути не менше 5 л. Склад грунтосуміші — дернова земля, торф, перегній, пісок (2:1:1:1). Можна додати трохи перепрілого листя.

А тепер дещо про боротьбу з фітофторозом. Перше позакореневе обприскування роблю з 1 липня розчином арцериду, друге — також арцеридом через 10—12 днів після першого. Третє і четверте — бордоською рідиною через 10—12 днів. Між першою і другою обробками провела позакореневе підживлення розчином суперфосфату (80 г на відро води), а між другою і третьою — розчином карбаміду (40 г на відро води).

Головне — вчасно провести перше обприскування рослин. Якщо запізнитися, можна втратити урожай.

Вчасно пасинкуйте помідори, видаляйте нижнє пожовкле листя, і ви завжди будете з урожаєм улюбленого багатьма овоча.

Г.В.Горін,
285070,Івано-Франківська обл., Тлумацький р-н, с. Локітка

Для кільчування чубуків винограду

Є чимало різних конструкцій кільчуваторів, але усі вони мають недолік: не дають можливості надійно та з високою точністю підтримувати оптимальний тепловий режим кільчування. Моя схема електронного терморегулятора досить проста, не потребує дефіцитних і дорогих деталей (за винятком електроконтактного термометра), її може виготовити навіть не дуже кваліфікований радіоаматор.

Основним елементом схеми є електроконтактний термометр. Його дія базується на зміні об'єму ртуті залежно від температури середовища та на здатності цієї речовини бути провідником електричного струму при замиканні контактів. Налагоджують термометр на потрібну температуру контактування за допомогою магнітного пристрою, який повертають у той чи інший бік, тим самим піднімаючи чи опускаючи вольфрамову дротинку і встановлюючи її на відмітці заданої температури контактування. Існують електроконтактні термометри з фіксованою температурою контактування, але краще придбати такі, які можна регулювати.

Принцип роботи термометра такий. Коли температура тирси, якою заповнений кільчуватор, не досягла потрібної величини, контакт у термометрі розімкнутий. У цьому разі транзистор VT1 (див. схему, рис. 1) перебуває в закритому стані, а VT2 — у відкритому. Реле Р1 увімкнене, контакти його Р1/1 замкнені, а лампи Л2, Л3, Л4 увімкнені. Коли тирса досягне певної температури, контакт електроконтактного термометра замкнеться і контакти Р1/1 реле Р1 розімкнуться. Лампи Л2, Л3, Л4 погаснуть. Через деякий час після охолодження тирси контакти знову розімкнуться, а лампи Л2, Л3, Л4 увімкнуться. Отже, автоматично вмикаючи та вимикаючи лампи, терморегулятор підтримує наперед задану температуру з дуже високою точністю — до десятих градуса.

Терморегулятор найкраще виготовити методом друкованого монтажу на фольгованому сонотекстоліті чи гетинаксі, але можна і навісним монтажем на звичайній картонній обкладинці від старої книжки, фанері тощо. Для цього потрібно нарізати тонкі смужки металу (наприклад, від старої консервної банки) і закріпити їх у пробитих отворах, загнувши смужку донизу. Монтувати схему слід на смужках.

Трансформатор ТР1 може бути від старого радіоприймача, магнітофона тощо. Я використав трансформатор марки ТВК 110 ЛМ від старого лампового телевізора. Нумерація контактів, до яких потрібно під'єднувати схему, на рис. 1 зазначена саме для нього. Напруга в точках А, Б терморегулятора становить ±20 В. Схема надійно працює під напругою від 9 В і вище. Якщо ж немає потрібного трансформатора з напругою на вторинній обмотці 9—15 В, можна використати і з більшою, наприклад, 36 В. Проте в цьому разі потрібно між клемами А, Б згідно з схемою (рис. 1) увімкнути стабілітрон та резистор, як показано у правому верхньому кутку схеми, а також замінити конденсатор С1 на більш високовольтний. Транзистори VT1, VT2 замінюють на будь-які подібні. Реле Р1 може бути теж інше, але таке, яке спрацьовуватиме від зазначеної напруги і має досить надійні контакти для комутації ламп Л2—Л4.

Складена із справних деталей схема не потребує налагодження. В окремих випадках потрібно підібрати номінал резистора R2 для чіткого спрацьовування терморегулятора (в моєму поставив опір на 68 ком) та резистор R6 — при іншому реле. Якщо буде використано силовий трансформатор з напругою на вторинній обмотці більш як 15 В і для обмеження напруги живлення схеми виникне необхідність поставити стабілітрон між контактами А і Б, слід підібрати номінал резистора R* для встановлення оптимального струму стабілізації стабілітрона. Плату терморегулятора вміщують в окрему коробку або закріплюють на поличці чи кришці кільчуватора. Неонову лампочку Л1 та резистор R1 можна не ставити, хоча це не дуже зручно, бо лампочка сигналізує про наявність напруги в електромережі.

Виходячи з власного досвіду, раджу розміщувати електроконтактний термометр на відстані 2 см від металевої пластини 6 (рис. 2) кільчуватора, а додатковий термометр з точною шкалою в зоні п'яток чубуків на відстані 5 см від пластини 6. Якщо їх розмістити на однаковій відстані, то спостерігається небажаний ефект циклічного коливання температури на 1—2°С в районі п'яток чубуків відповідно до такту вмикання та вимикання ламп Л2—Л4. Зумовлено це тим, що тирса, навіть волога, має не дуже високу теплопровідність, і коли тепловий потік від увімкнених ламп досягне п'яток чубуків і призведе до замикання контактів електроконтактного термометра, тепло від дуже нагрітої металевої пластини (6) ще буде деякий час надходити і підвищить температуру біля п'яток чубуків вище температури контактування. Тому розміщення електроконтактного термометра на короткій відстані від пластини 6 дасть змогу пом'якшити небажані коливання температури в зоні п'яток чубуків за рахунок частішого вмикання та вимикання ламп, яке буде здійснюватися на коротші проміжки часу. У моєму кільчуваторі розміщення електроконтактного термометра на відстані 2 см від пластини 6, а контрольного — на 5 см дає можливість підтримувати циклічні зміни температури в районі п'яток чубуків лише на десяті частки градуса.

Декілька слів про власну конструкцію кільчуватора, яку можу запропонувати аматорам. Вона подібна до вже відомих, але має багато відмінностей. Ящик (1) взяв від старого лампового телевізора. Кільчуватор однокамерний. Верхня кришка відкривається на завісах. Надлишок води після поливу тирси стікає через дренажні отвори (10) в металеву посудину (2), на якій стоїть кільчуватор

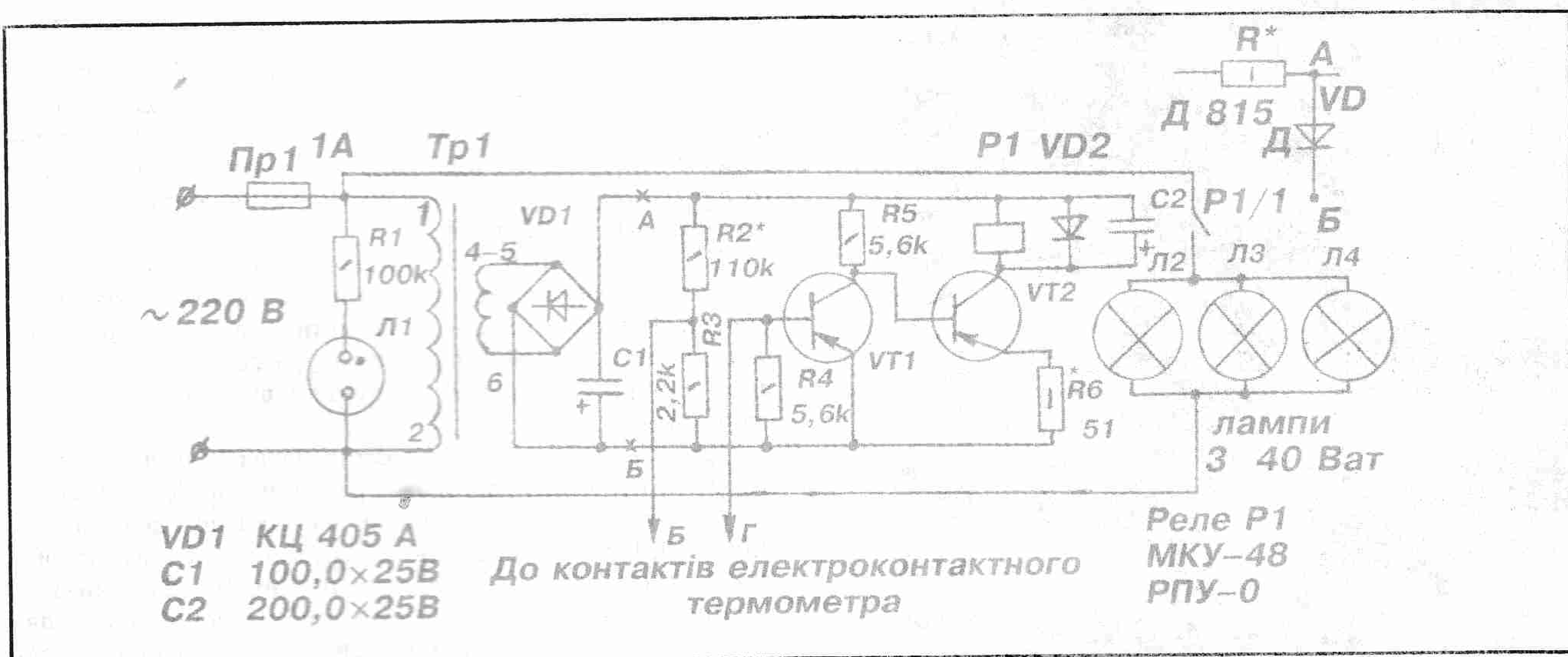

Рис. 1. Принципова електрична схема електронного терморегулятора для кільчуватора чубуків винограду.

на двох дошках (3). Металева пластинка (6) закріплена в ящику за допомогою фанерних смужок (5), прикріплених до стінок кільчуватора шурупами-саморізами (11). Основна відмінність моєї конструкції кільчуватора полягає в тому, що верхівки чубуків з бруньками, з яких будуть рости пагони, знаходяться не в тирсі, а в повітряному просторі ящика (1), де температура +1—3°С, відносна вологість повітря 95% (кільчування роблю в цегляному погребі, де умови для цього найбільш прийнятні). Чубуки в ящик кладу шарами, перекладаючи тирсою (12). Щоб тирса не потрапляла у відсік (15), після кожного шару чубуків на них кладу палички (7), які тримаються між рейками з фанери (5).

Вважаю такий метод кращим, бо верхівкові бруньки чубуків знаходяться при нижчій температурі, ніж у вологій тирсі. Був випадок, коли чубуки засипав тирсою повністю і верхівкові бруньки проросли в ній. Для вентиляції у відсіку (15) потрібно насвердлити отвори у верхній кришці або стінку (13) зовсім викинути, чи зробити з дірками. Недолік такого способу — коли кільчування роблять у підвалі з дуже високою вологістю (до 95 %), на верхівках чубуків, які не були в тирсі, з'являється пліснява. Але цю проблему можна вирішити, вмочивши верхівки чубуків перед закладанням на кільчування у 3%-ний розчин бордоської суміші. Якщо чубуки різної довжини, довші кладу в нижню, а коротші — у верхню частину кільчуватора, відповідно закладаючи палички (7) праворуч чи ліворуч. Слід зазначити, що при щільному укладанні тирси і чубуків волога тирса досить міцно тримається купи і без паличок (7), тому рейки (5) можна і не встановлювати.

Бічну внутрішню стінку (14) камери нагрівання варто обклеїти алюмінієвою фольгою, а металеву пластину пофарбувати у чорний колір. Це підвищить економічність кільчуватора. Вважаю, що рекомендований у деякій літературі термін вимочування чубуків перед закладанням на кільчування — 1—2 доби — недостатній. Єдиною ознакою виходу чубуків із стану спокою є набрякання бруньок. Тільки тоді їх можна закладати на кільчування. У моїй практиці був випадок, коли кільчував чубуки аж місяць, попередньо вимочивши лише декілька днів у воді, а коли вийняв їх з кільчуватора, виявилося, що калюс утворився тільки на деяких з них. Мусив знову закладати на кільчування.

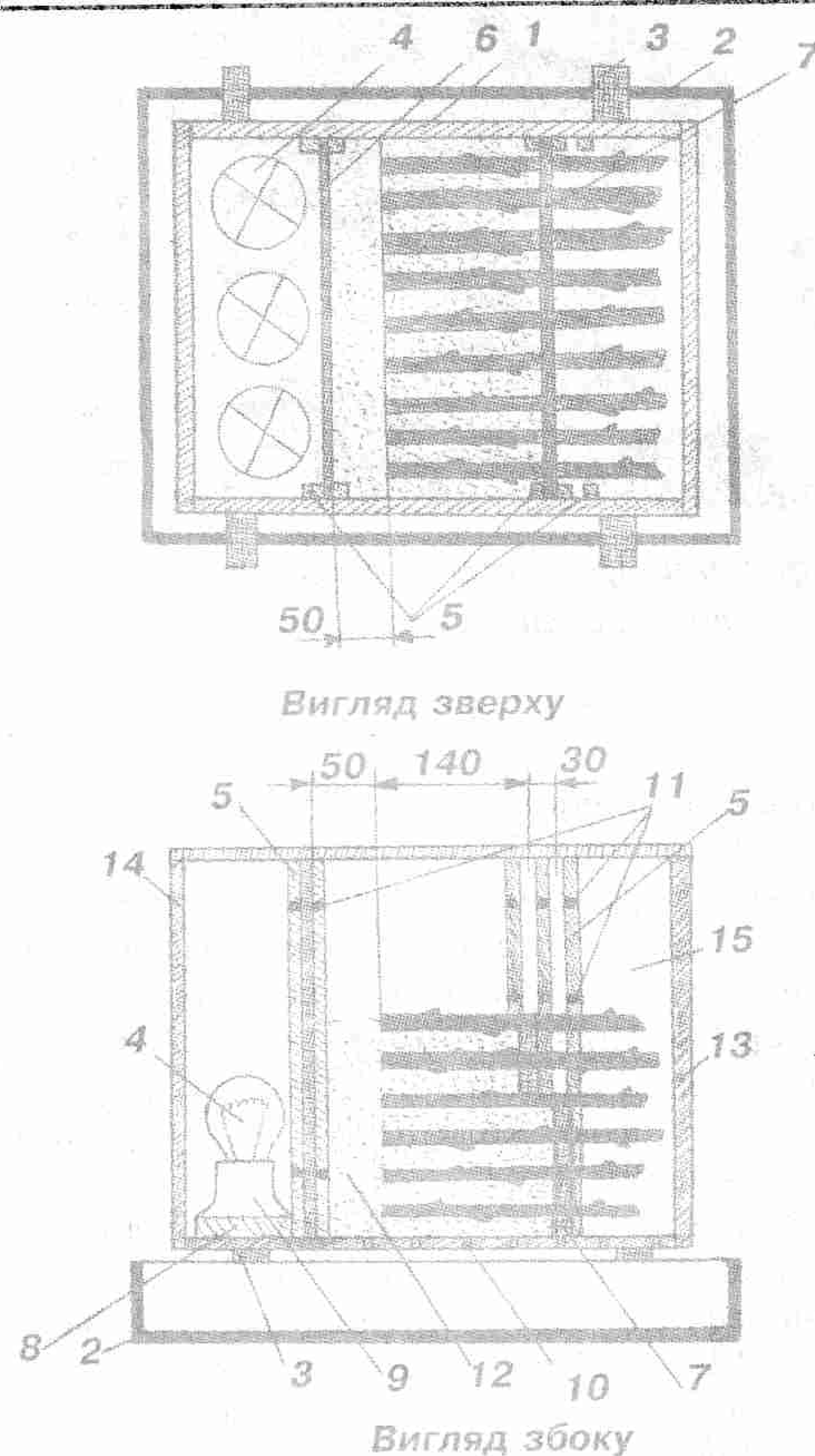

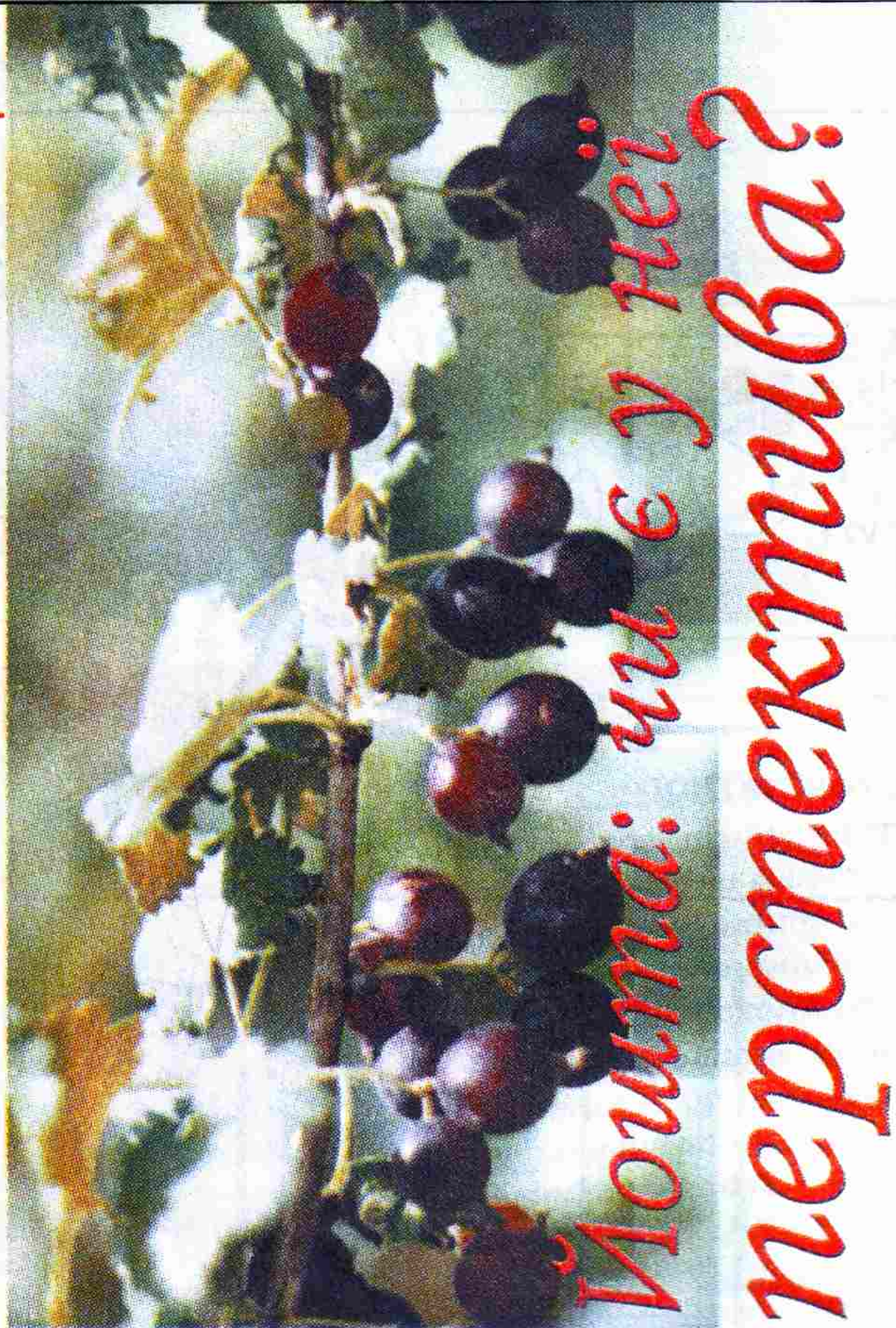
Рис. 2. Схема кільчуватора: 1 — ящик; 2 — металева посудина; 3 — дошка; 4 — електролампа; 5 — рейки; 6— металева пластина; 7 — палички; 8 — підставка під патрон лампи; 9 — патрон лампи; 10 — дренажні отвори; 11 — шурупи; 12 — тирса; 13 — бічна стінка; 14 — внутрішня стінка; 15 — відсік.

Доречно зазначити, що за допомогою кільчуватора вдалося виростити хороші саджанці великоплідної аличі. Щоправда, користувався гетероауксином. Заклав разом з виноградними чубуками кілька гілочок аличі. Після кільчування утворився калюс. Висадив у грунт і отримав чудові саджанці.

До речі, запропоновану схему терморегулятора можна використати і для інкубаторів, теплиці з електричним обігрівом і як охоронний пристрій для сигналізації.

А.А.Крутій

Йошта: чи є у неї перспектива?

Дуже прошу надрукувати в журналі все про йошту, бо чув, що є така рослина, а яка вона, не знаю.

В.Є.Іванченко,
смт Мічуріне Миколаївської обл.

Йошта — порівняно нова ягідна культура, виведена в Німеччині Інститутом ім. Макса Планка шляхом віддаленої гібридизації чорної смородини та агрусу. Порівняно з батьківськими формами вона має подвійну кількість хромосом і переважає їх за багатьма господарсько-біологічними показниками. У першому поколінні гібрид виявляє стерильність, яку було подолано за допомогою колхіцину, а в другому він повністю фертильний.

За морфологічними ознаками йошта займає проміжне положення між чорною смородиною та агрусом. Пагони без колючок, інтенсивно ростуть. Кущ у висоту досягає 150—180 см, злегка розлогий. Забарвленням та формою листки подібні до агрусових, а за розмірами нагадують смородинові. Квітки більші, ніж у батьківських форм, в їхній будові переважають ознаки, характерні для агрусу. В одному суцвітті від однієї до п'яти квіток. Цвіте йошта 10—15 днів у другій-третій декаді квітня, а урожай в умовах Полісся і Лісостепу України достигає у першій-другій декаді липня.

Ягоди масою 1—3 г, достигаючи, набувають чорного забарвлення, блискучі, не осипаються, мають кисло-солодкий приємний смак, але без специфічного аромату чорної смородини.

Харчова цінність ягід визначається насамперед наявністю великої кількості вітаміну С (90—160 мг% і більше). Крім того, вони містять до 17 % сухих речовин, 5—8 % цукрів, 2,2—2,5 % органічних кислот, пектини, Р-активні речовини та інші. Споживати їх можна свіжими, а також зберігати у замороженому вигляді та виготовляти з них найрізноманітніші продукти: соки, вина, компоти, джеми та ін.

Розмноження. Йошту можна розмножувати, як і смородину, здерев'янілими і зеленими живцями, горизонтальними і вертикальними відсадками, а також щепленням на золотисту смородину. У присадибному садівництві найзручніше використовувати однорічні здерев'янілі пагони завтовшки 6—12 мм. Їх ріжуть на окремі живці довжиною 15—20 см. Верхній зріз роблять над брунькою на відстані 0,5—1 см, нижній під брунькою. Місце зрізу під нижньою брунькою не має великого значення, бо корені утворюються не лише у вузлах під нею, а й у міжвузлях.

Йошта дуже рано розпочинає вегетацію, тому кращі результати дає осіннє садіння здерев'янілих живців, в умовах Лісостепу і Полісся України — у першу-другу декаду жовтня. У цей час температура грунту ще сприятлива для росту коренів, а бруньки вже перебувають у стані спокою.

Для кращого приживлювання перед садінням живці доцільно обробити ростовими речовинами. Для цього їх занурюють нижніми кінцями на третину довжини в 0,006—0,008%-ний розчин індолілмасляної кислоти або 0,015—0,02%-ний — гетероауксину на 16—24 години.

Висаджують живці у добре підготовлений розпушений грунт так, щоб верхня брунька була на рівні землі або на 1—1,5 см вище. Грунт біля живця після садіння ущільнюють і поливають.

За доброї агротехніки приживлюваність живців за цього способу розмноження досягає 90 %, а вихід стандартних однорічних саджанців — 70—80 %.

При розмноженні зеленими живцями в умовах штучного туману значну роль в їхньому укоріненні відіграють строки живцювання. Наші дослідження показали, що оптимальним є період, коли сума ефективних (вище 5°С) температур досягає 400—500°; за середніми багаторічними даними, для умов Полісся і Лісостепу України цей період припадає на кінець травня — першу декаду червня. Приживлюваність зелених живців за такого строку живцювання становить практично 100 %.

Щоб виростити високоштамбову форму йошти, її щеплять на золотисту смородину. Підщепа має бути однорічкою з добре розвиненими пагонами завдовжки не менше 120 см. Дослідження, проведені Й.Ю.Фогелем у Закарпатській області, показали, що найкраще щепити у першій половині серпня за кору живцем не менш як з двома бруньками на висоті 90—100 см. Добре вдається також щеплення клином у розщіп зеленою верхівкою у першій половині травня, коли інтенсивно ростуть пагони.

Слід зазначити, що йошта — дуже гарна підщепа для штамбової культури агрусу.

Садіння і догляд. Оптимальний строк садіння саджанців йошти: третя декада жовтня — перша декада листопада. Можливе й весняне садіння, але результати будуть дещо гірші. Як уже зазначалось, йошта дуже рано розпочинає вегетацію, а тому строки весняного садіння дуже ранні і короткі. Крім того, під час транспортування і садіння рослин весною багато відламується бруньок.

На продуктивність насаджень суттєво впливає схема розміщення рослин. Сильнорослу кореневласну форму висаджують за схемою 2,5—3×1—1,5 м, а штамбову — 2,5—3×0,75—1 м.

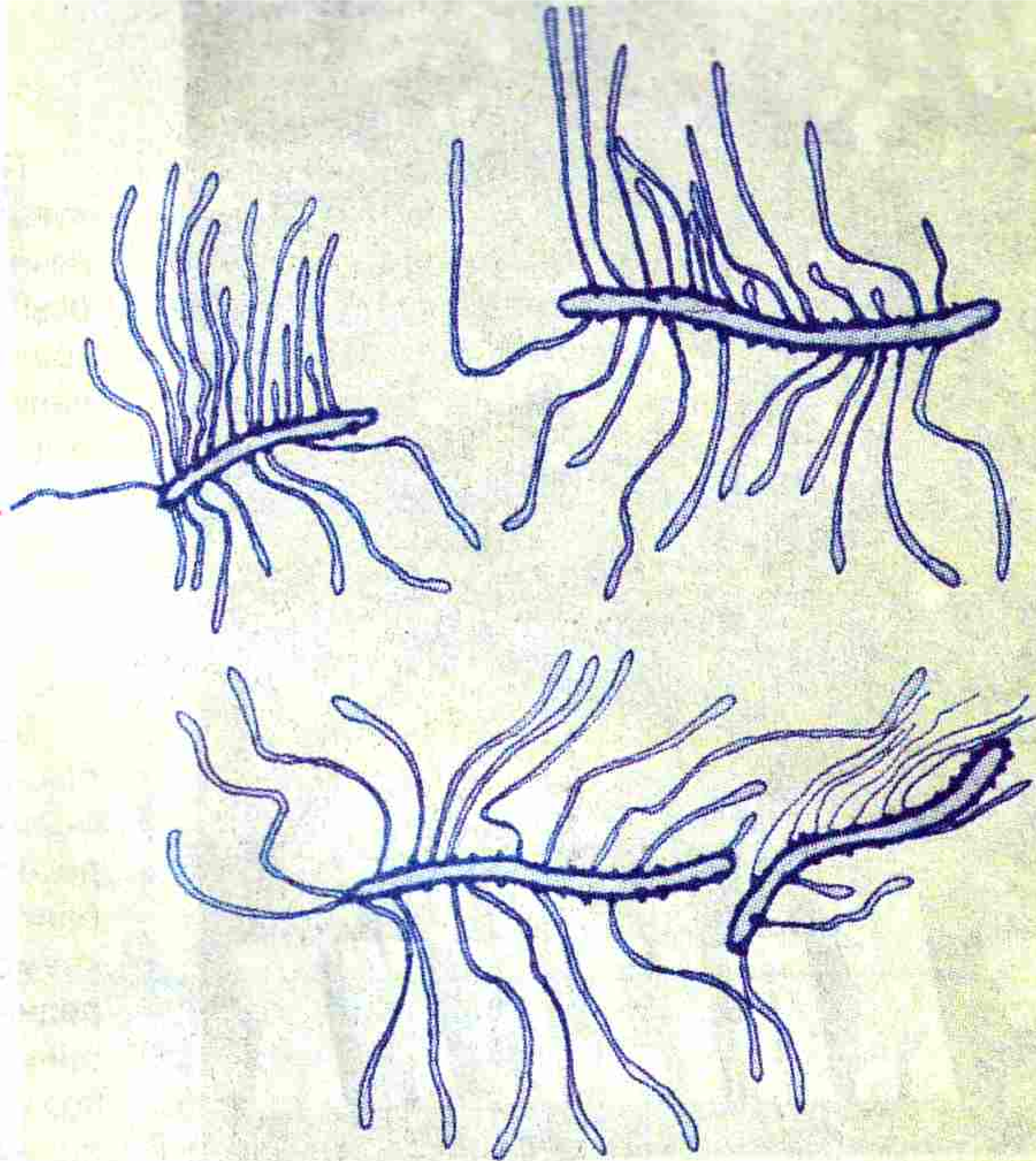
У період вегетації розпушують грунт у міжряддях, підживлюють рослини добривами, виполюють бур'яни. За нестачі вологи в грунті бажано насадження поливати. У перші три роки у рослин переважають ростові процеси, що є причиною низьких темпів наростання врожаю. У цей період бажано не вкорочувати пагони, обмежуючись лише проріджуванням, інакше затягується закладання плодових бруньок.

Максимальної урожайності рослини досягають на 4—5-й рік після садіння. За доброї агротехніки середня врожайність у цей час може становити 5—6 кг з куща.

Через низьку врожайність у перші три роки після садіння йошта в перспективі навряд чи набуде великого поширення як ягідна культура, в основному її використовуватимуть як підщепу для штамбової культури агрусу.

І.П.Надточій,
ст. науковий співробітник Інституту садівництва УААН, канд. с.-г. наук

У саду короїди... що робити?

З короїдів у садах найчастіше зустрічаються плодовий та зморшкуватий заболонники. Перший заселяє різні види плодових дерев, але здебільшого яблуню. Жуки літають з травня до середини літа, чорні, блискучі, з крапчастими борозенками на надкрилках, завдовжки 2,5—4 мм. Оселяються на штамбах і скелетних гілках, товстіших за 3—4 см, насамперед на ослаблених, а також на прилеглих до ран ділянках, розширюючи зону відмирання. Маточні ходи поздовжні, завдовжки до 6—8, а інколи до 10—11 см, з дещо розширеною площадкою на початку (див. рис.). Від кожного сантиметра маточного ходу в різні боки під прямим кутом відходять 14—28 личинкових ходів, які в подальшому можуть переплутуватися. Зимують завжди личинки під корою чи в заболоні на глибині до 1 см.

Жуки зморшкуватого заболонника завдовжки 2,3—3,0 мм, з чорною головою та передньоспинкою та дещо коричнюватими надкрилками. Частіше оселяються на кісточкових породах. Маточні ходи поздовжні, до 4 см, дещо розширені на початку. Від сантиметра маточного ходу під прямим кутом відходить до 30—35 личинкових ходів, які в подальшому можуть набувати поздовжнього напрямку. Зустрічаються маточні ходи і у вигляді площадок, від яких відходить по декілька личинкових ходів. Личинки зимують під корою чи заглиблюються в заболонь. На Поліссі жуки літають з другої декади травня до середини літа. Незначна частина популяції завершує розвиток уже в поточному році. Відкладають яйця у серпні. Зимують головним чином личинки.

На присадибних та дачних ділянках, де в садах вирощують й овочеві культури, застосування хімічних засобів боротьби, як це радять різні довідники, недоцільне з екологічного погляду. Та й самі пестициди дорогі. Однак з короїдами можна успішно боротися за допомогою ловильного матеріалу, виставляючи в садах під деревами скелетні гілки (очищені від бічних) чи штамби зрізаних дерев. Їх ставлять більш-менш вертикально, спираючи на стовбури чи розвилки крони. Використовують матеріал зимово-весняної заготівлі (лютий-березень). Він інтенсивно заселяється короїдами і до кінця літа настільки пересихає, що личинки шкідників гинуть. У березні я виставляв скелетні гілки яблуні у власному садку, а 1 жовтня, щоб переконатися в ефективності цього методу, робив підрахунки підкорової ентомофауни. На загальній площі 30,5 дм^2 було 39 маточних ходів плодового заболонника, від яких відходило 2759 личинкових ходів. Майже всі личинки короїда загинули, залишилися лише дві живі. На обліковій площадці виявив також 59 личинок паразитів короїдів (переважно хальцидів) і 575 льотних отворів, через які паразити вже вилетіли. Отже, на ловильних відрубках майже повністю загинули личинки короїда і водночас розмножувалися (і розліталися по навколишніх садах!) паразити шкідника. Личинки зморшкуватого заболонника загинули на 92 %. Ловильний матеріал спалюють лише тоді, коли більшість паразитів вилетить з-під кори. Для орієнтації садівників: личинки паразитів, на відміну від личинок короїдів, не мають добре помітної жовтуватої голови.

Кожної весни на деревах слід обрізувати ослаблені гілки або ті, що мають рани, які можуть заселятися короїдами. Простими і необтяжливими заходами з ними можна ефективно боротися.

В.Т.Козак,
Волинська обл., м. Ковель

Так виглядають маточні і личинкові ходи плодового заболонника на гілках яблуні.

Повертаємося до надрукованого

У замітці "Суперкарликове дерево груші", опублікованій у "ДСГ" №4 за 1999 р. (с. 35), І.В.Лісовенко з с. В.Рудка Полтавської області розповів, як за допомогою інтеркалярної вставки з горобини чорноплідної виростив низькоросле дерево груші сорту Бере київська. 16-річне дерево має висоту 1,8 м і щедро родить.

На фото: семирічна внучка І.В.Лісовенка Таня поруч з карликовим деревцем груші під час цвітіння (фото зроблене 27.04.99 р.).

Інтеркалярна вставка невеличка, лише 1,5 см. На знімку її добре видно біля основи стовбура, наче обручка на пальці або перетяжка.

Фото І.О.Мисика

Квітник на балконі

Для успішного вирощування рослин на балконі важливу роль відіграє густота садіння. Якщо для відкритого грунту оптимальна густота насаджень у зовнішньому озелененні становить 50 рослин на 1кв.м, то на балконі, щоб квітник був яскравим, необхідно набагато більше. У глибокий ящик (глибина 20—25 см, довжина 1,75—1,8 м) висаджують 32—35 рослин, у перерахунку на 1 кв. м це 100—117. За такого загущення потрібно регулярно підживлювати рослини мінеральними добривами. У ящики глибиною до 15 см висаджують менше — 25—27 рослин.

Можливості квіткової композиції навіть у межах одного балкона практично майже безмежні. Все залежить від знань, уміння, фантазії квітникаря, а також від того, яке ви зможете придбати насіння та садивний матеріал квітково-декоративних рослин. Багато різноманітних композицій можна створити, використовуючи квіти, різні за висотою, кольором, формою куща.

Створення красивого квітника на балконі — це мистецтво. Тут є свої основні правила: наприклад, уникати як надмірної строкатості, так і одноманітності, коли лінійно розміщують однакові рослини.

На балконі досить мати 4—5 видів, не рахуючи ампельних та схованих запашних квітів. Усе інше залежить від задумів та смаку квітникаря.

Ще одне правило, якого потрібно завжди дотримуватись — гармонія, поєднання кольорів. Білий колір комбінується практично з будь-яким іншим; голубий — з палевим та кремовим, синій — з жовтим, фіолетовий — з оранжевим. Червоні та жовті кольори сумісні один з одним у будь-якій комбінації всіх тонів та густоти барв. Можна рекомендувати безліч варіантів квіткових композицій на балконі, але усталених стандартів не існує — в кінцевому підсумку все здебільшого залежить від фантазії та навичок квітникаря.

Підбираючи рослини, важливо враховувати освітлення балкона сонцем. Сонячним вважається бік будинку, якщо він освітлений у розпал літа не менш як 12 год на добу; тіньовим — менше 6 год; напівзатіненим — понад 6, але менше 12 год.

Отже, розглянемо варіант квітника на сонячному балконі, де рослини отримуватимуть максимум тепла та сонячної радіації. У цьому випадку квіти бажано садити в глибокі ящики.

Щоб створити мініатюрний квітник у біло-голубих тонах, з вкрапленням кремових відтінків, передню дошку слід задекорувати алісумом, середню лінію у балконному ящику заповнити групами кремового антиринуму та голубими середньорослими айстрами, біля задньої стінки у кутках кожного ящика посадити по кущу білої хризантеми або по три кущі айстри білої високорослої, а в проміжках — голубі айстри "страусине перо". У бічних ящиках "стінкою" ростиме іпомея, бажано теж голуба.

Можна тут створити й іншу композицію. На передньому плані чаруватиме зір алісум, настурція та "пляма" санвіталії. У середній смузі не слід садити рослини одного виду та кольору, але не бажана й строкатість, розмаїття кольорів. Можна групу рослин з яскравими квітами відокремити одну від одної рослинами іншого виду. Наприклад, чорнобривці з жовто-коричневими квітками середньої висоти розділити хризантемами, групи світлих (білих, рожевих) петуній — рослинами з яскраво-червоними квітками (антиринум, червона петунія). Розділювачами груп можуть бути рослини як середньої висоти, так і високорослі.

Біля задньої стінки ящика, також групами, але в меншій кількості (по 2—3 в групі) у ролі "розділювача" груп високих рослин доречним буде мірабіліс (нічна красуня) або зібрана на високій опорі настурція плетиста. У цьому варіанті біля задньої стінки ящика можна як високі рослини висадити жоржини.

Якщо у вас ящики глибокі, а бік будинку тіньовий або напівтіньовий, можна запропонувати такий набір рослин: різні сорти пеларгоній (гармонуючих кольорів), чорнобривці, алісум.

На сонячному боці будинку у мілких квіткових ящиках земля звичайно пересихає за день-два. Тому потрібно включати у поживну суміш деревне вугілля та застосовувати мульчування. Щоб уникнути марних затрат праці та часу, бажано обмежитись набором найвитриваліших рослин (антиринум, календула, чорнобривці, ешольція, космея, рудбекія, "золотий шар").

Якщо у вашому квітнику на балконі переважно однорічні квіти, то з часом ви зможете зробити його ще красивішим, замінивши деякі з них на багаторічні — тюльпани, нарциси, гіацинти, лілії, півники, ромашки, дельфініум та інші. Балкони, що знаходяться у затінку, прикрасять квітуючі аквілегія, астильба.

На постійне місце ці рослини краще висаджувати у серпні-вересні, але не безпосередньо у балконні ящики, а спочатку в квіткові горщики, які закопують у землю під будинком. З настанням стійких морозів горщики з укоріненими квітами прикривають сухим листям, лапником, так вони зимують. Ранньої весни їх виймають з грунту і вкопують у квіткові ящики. Рослини вже укорінені, з настанням тепла вони розвиваються і у належний час прикрасять балкон духмяними та красивими квітами.

Рослини, якими замінюють інші, вкопують у балконний ящик у різні фази розвитку: у повному цвітінні, з бутонами та під час росту.

Зазвичай у горщиках використовують багаторічні квіти: цибулинні, кореневищні, а можна і кімнатні. У ящиках довжиною до 1,75 м потрібно серед загальної маси квітів мати від 8 до 12 гнізд для заміни рослин.

До першої черги змінних рослин належать ранні цибулинні — нарциси, тюльпани; до другої — півники, кампанула, ромашка багаторічна, лілія; до третьої — ранні сорти гладіолусів; до четвертої — дельфініуми багаторічні, пізні сорти гладіолусів; до п'ятої — багаторічні дрібноквіткові хризантеми.

Щоб звести до мінімуму паузи між квітуванням тих чи інших змінних рослин, можна до деякої міри керувати їхнім цвітінням, маючи на увазі, що його прискорюють сонячний обігрів, полив теплою водою, позачергове підживлення суперфосфатом.

Більшість квітів на балкон потрібно висаджувати розсадою, яку вирощують у торфоперегнійних горщиках. Добре переносять пересаджування сальвія, антиринум, петунія, чорнобривці, космея, календула, агератум, бегонія, цинія, айстра. Але приживатиметься розсада якнайшвидше за найменшого порушення грудки землі з корінням. Безпосереднім висівом насіння у грунт балконних ящиків бажано вирощувати такі рослини, як ешольція, мірабіліс, іпомея, горошок запашний, резеда, настурція.

Важливе значення у балконному квітникарстві має склад грунтової суміші, яку потрібно підбирати залежно від виду рослин. Але переважно вона складається з перегною, добре вивітреного торфу, листяної і садової землі. Необхідно додати до суміші 5 % піску та деревне вугілля. Пісок підвищує водопроникність грунту, а вугілля регулює його вологість: під час поливу вбирає вологу, а за її нестачі поступово повертає.

Ефективним регулятором вологості грунту є дренаж. На дно ящика насипають шар (до 10 см) битої цегли, гравію і вирівнюють його піском. Регулює водний режим у балконних ящиках і мульча — торфокрихта та висушене і перетерте сухе листя.

Л.О.Матієнко,
зав. відділом квітково-декоративного господарства Українського державного еколого-натуралістичного центру

Для зручності розрахунків користуйтеся таблицею

ни можуть втратити свої цінні властивості. Наприклад, якщо порошкоподібний суперфосфат змішати з карбамідом, утворюється липка маса, яку важко вносити в грунт.

Не можна змішувати аміачні форми азотних добрив — сульфат амонію, амофос — з лужними (вапно, попіл), бо

Таблиця 1. *Розрахунки фізичної маси добрив для їх взаємозаміни за вмістом діючої речовини*

	АЗОТ (г)								ФОСФОР (г)							КАЛІЙ (г)							
Маса добрива (г)	Аміачна селітра (35%)	Карбамід (46%)	Натрієва селітра (16,4%)	Нітроамофоска (17%)	Калійна селітра (13,5%)	Амофос (12%)	Нітрофоска (12%)	Городня суміш (6%)	Суперфосфат подвійний (50%)	Суперфосфат простий (20,5%)	Амофос (50%)	Нітроамофоска (17%)	Нітрофоска (12%)	Городня суміш (10%)	Зола деревна (7,3%)	Хлористий калій (60%)	Сульфат калію (50%)	Калійна селітра (46,5%)	Калійна сіль 40%-на (40%)	Нітроамофоска (17%)	Зола деревна (13,3%)	Нітрофоска (12%)	Городня суміш (10%)
1	0,4	0,5	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,5	0,2	0,5	0,2	0,1	0,1	0,1	0,6	0,5	0,5	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1
2	0,7	0,9	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	1,0	0,4	1,0	0,3	0,2	0,2	0,1	1,2	1,0	0,9	0,8	0,3	0,3	0,2	0,2
3	1,1	1,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,2	1,5	0,6	1,5	0,5	0,3	0,3	0,2	1,8	1,5	1,4	1,2	0,5	0,4	0,3	0,3
4	1,4	1,8	0,6	0,7	0,5	0,5	0,5	0,2	2,0	0,8	2,0	0,7	0,5	0,4	0,3	2,4	2,0	1,9	1,6	0,7	0,5	0,5	0,4
5	1,8	2,3	0,8	0,9	0,7	0,6	0,6	0,3	2,5	1,0	2,5	0,9	0,6	0,5	0,4	3,0	2,5	2,3	2,0	0,9	0,7	0,6	0,5
6	2,1	2,8	1,0	1,0	0,8	0,7	0,7	0,4	3,0	1,2	3,0	1,0	0,7	0,6	0,4	3,6	3,0	2,8	2,4	1,0	0,8	0,7	0,6
7	2,5	**3,2**	1,1	1,2	0,9	0,8	0,8	0,4	3,5	1,4	3,5	1,2	0,8	0,7	0,5	4,0	3,5	3,3	2,8	1,2	0,9	0,8	0,7
8	2,8	3,7	1,3	1,4	1,1	1,0	1,0	0,5	4,0	1,6	4,0	1,4	1,0	0,8	0,6	4,8	4,0	3,7	3,2	1,4	1,1	1,0	0,8
9	3,2	4,1	1,4	1,5	1,2	1,1	1,1	0,5	4,5	1,8	4,5	1,5	1,1	0,9	0,7	5,4	4,5	4,2	3,6	3,6	1,2	1,1	0,9
10	3,5	4,6	1,6	1,7	1,4	1,2	1,2	0,6	5,0	2,1	5,0	1,7	1,2	1,0	0,7	6,0	5,0	4,7	4,0	1,7	1,4	1,2	1,0
20	7,0	9,2	**3,2**	3,4	2,7	2,4	2,4	1,2	10	4,1	10	3,4	2,4	2,0	1,5	12	10	9,3	8,0	3,4	2,7	2,4	2,0
40	14,0	18,4	6,4	6,8	5,4	4,8	4,8	2,4	20	8,2	20	6,8	4,8	4,0	2,9	24	20	18,6	16	6,8	5,3	4,8	4,0
60	21,0	27,6	9,6	10,2	8,1	7,2	7,2	3,6	30	12,3	30	10,2	7,2	6,0	4,4	36	30	27,9	24	10,2	8,0	7,2	6,0
80	28,0	36,8	12,8	13,6	10,8	9,6	9,6	4,8	40	16,4	40	13,6	9,6	8,0	5,8	48	40	37,2	32	13,6	10,6	9,6	8
100	35,0	46	16	17	13,5	12	12	6,0	50	20,5	50	17	12	10	7,3	60	50	46,5	40	17	13,3	12	10

Таблиця 2. *Правила змішування добрив*

Добрива	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Карбамід		+	—	—	—	о —	+	+	о	—	—	+	о	о
2. Сульфат амонію	+		+	+	о	о	—	+	+	+	+	+	—	—
3. Натрієва селітра	—	+		о	о	о	о	+	о	о	о	о	—	—
4. Калійна селітра	—	+	о		о	о	о	+	о	о	о	о	—	—
5. Суперфосфат простий порошкоподібний	—	о	о	о		о	—	о	о	о	о	+	—	+
6. Суперфосфат простий і подвійний гранульований	о	о	о	о	о		о	о	+	о	+	о	—	+
7. Аміачна селітра	—	—	о	о	—	о		+	+	—	—	о	—	—
8. Амофос, діамофос	+	+	—	+	о	о	+		+	+	+	+	—	—
9. Хлористий калій	+	+	о	о	о	+	+	+		о	о	о	о	+
10. 40%-на калійна сіль	о	+	о	о	о	о	—	+	о		о	о	о	+
11. Сірчанокислий калій	+	+	о	о	о	+	—	+	о	о		+	о	+
12. Нітрофоски, нітроамофоска	—	+	о	о	—	о	о	+	о	о	+		—	—
13. Вапно, попіл	о	—	—	—	—	—	—	—	о	о	о	—		—
14. Гній, послід	о	—	—	—	+	+	—	—	+	+	+	—	—	

+ — змішувати можна, — — змішувати не можна, о — змішувати тільки перед внесенням.

Відомо, що для росту та розвитку плодових і ягідних рослин необхідна певна кількість азоту, фосфору, калію та мікроелементів. Ці елементи входять до складу мінеральних добрив. Кількість кожного з них у конкретному добриві характеризується вмістом діючої речовини (в %), який може бути різним — від 5—6, як, наприклад, у городніх сумішах, до 60 — у хлористому калії. Часто фахівці рекомендують вносити добриво, якого у вас немає, але є інше цього ж виду. Як зробити взаємозаміну?

Пропоную увазі читачів таблицю для швидкого, без додаткових обчислень, визначення за вмістом діючої речовини дози наявного мінерального добрива.

Наприклад, ви знаєте, що під певну рослину рекомендовано внести 7 г карбаміду. На жаль, у вас його немає, але є 16,4%-на натрієва селітра. За таблицею ви можете визначити, що в 7 г карбаміду міститься 3,2 г діючої речовини азоту. Тепер у графі „натрієва селітра" знаходите, що 3,2 г діючої речовини містяться в 20 г цього добрива. Отже, щоб забезпечити таку ж дію, як і від внесення 7 г карбаміду, треба взяти 20 г натрієвої селітри (виділено в табл. 1).

Аналогічно з таблиці можна визначити, що 10 г простого суперфосфату рівноцінні 4 г подвійного, а 6 г хлористого калію можна замінити 9 г калійної 40%-ної солі.

Певні труднощі виникають, коли використовують складні мінеральні добрива з декількома компонентами (азот, калій, фосфор). У цих випадках розрахунки необхідно робити за одним із трьох компонентів, діючої речовини якого найбільше. Якщо інших двох компонентів не вистачає до норми, додають однокомпонентні прості мінеральні добрива (суперфосфат, хлористий калій).

У таблиці вміст діючої речовини подано заокруглено.

Змішування добрив

Правильний підбір співвідношень різних добрив ще не гарантує, що вони дадуть належний ефект. Необхідно також керуватися певними правилами змішування добрив (табл. 2), інакше вони можуть втратити свої цінні властивості...

при цьому втрачається частина азоту. Поєднуючи їх з суперфосфатом, треба дотримуватись певних доз, бо розчинна у воді сіль суперфосфату може перейти у нерозчинну.

При змішуванні селітри з суперфосфатом і калійними солями суміші активно вбирають вологу, тому їх не слід готувати завчасно.

Змішувати необхідно тільки сухі добрива; якщо вони злежалися, слід подрібнити їх і просіяти.

М.І.Білоус,
66033, Одеська обл.,
Кодимський р-н,с. Лабушне

БІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ БОРОТЬБИ З ХВОРОБАМИ ТА ШКІДНИКАМИ ТРОЯНД

Шкідники і хвороби

Хоч троянди вже міцно увійшли у сортимент наших садів, проте для України це все ще екзотична рослина, яка потребує ретельного вибору місця для садіння, багатих ґрунтів, укриття на зиму. І навіть посадивши апробовані сорти, ви не гарантовані від того, що вони не будуть уражуватися хворобами і шкідниками. Обробки рослин хімічними речовинами можуть завдати шкоди навколишньому середовищу, забруднити плодові та овочеві культури, отруїти домашніх тварин і мешканців садиби. Тому на присадибній ділянці варто спробувати біологічні методи захисту троянд.

Найчастіше вони уражуються такими хворобами, як борошниста роса та іржа, а із шкідників — попелицею, пильщиком, павутинним кліщем.

Найпростіший біологічний метод — висаджування на клумбах корисних сусідів-рослин. Так, лаванда і гіпсофіла перешкоджають нападу попелиць. Календула і чорнобривці відразливі до нематод. Часник запобігає появі борошнистої роси. Настурція відлякує попелиць.

Для боротьби з борошнистою росою можна використовувати такий біологічний продукт, як настій коров'яку. Добре перепрілий гній заливають водою (1:3) і настоюють три дні. Перед обприскуванням настій розводять водою ще в три рази.

0,5%-ний (приблизно 5 г на 1 л води) розчин цибулі, настояний протягом доби, — надійний засіб проти чорної ніжки, яка уражує сходи шипшини.

Проти іржі та павутинного кліща ефективний відвар з польового хвоща. Його готують так: у пластмасовий посуд кладуть 1 кг свіжого або 150 г сухого польового хвоща й заливають 10 л холодної води. Залишають настоюватись на 24 години. Потім перекладають в емальовану каструлю, накривають кришкою і варять на слабкому вогні протягом 30 хв. Після цього знімають кришку і дають охолонути, проціджують і переливають у пластмасовий посуд. Для обприскування відвар розводять у пропорції 1:5. Він зберігає свої властивості два тижні.

Настій кропиви — добре підживлення і водночас підвищує стійкість троянд до хвороб. Завдяки йому зовнішні тканини рослини стають міцнішими, що запобігає пошкодженню їх шкідливими комахами. Готують так: 500—700 г свіжої або 200 г сухої кропиви заливають 5 л холодної води, дають настоятися 14 днів, щодня перемішуючи, поки не почнеться бродіння. Потім проціджують, розводять водою у співвідношенні 1:10. Використовують для поливання та обприскування листків.

Для боротьби з попелицею рослини обприскують нерозведеною витяжкою настою кропиви. Суміш кропиви і води настоюють тільки 12—24 години (але ніяк не більше трьох днів), тобто не доводять до бродіння. Радимо змішати відвар хвоща і настій кропиви, тоді їхня дія посилиться.

Для боротьби з попелицею, пильщиком, іржею можна використовувати настій полину. 300—500 г свіжої трави або 30 г сушеного листя полину залити 10 л холодної води, настояти 14 днів, поки не почнеться бродіння. Одну частину настою змішати з десятьма частинами холодної води, поливати і обприскувати листя.

Користуючись біологічними препаратами, треба дотримуватися певних вимог, а також правил: не обприскувати розкриті квітки; ретельно обприскувати нижній бік листка, де також можуть бути шкідники і гриби — збудники хвороб; точно витримувати концентрацію розчину; під час обприскування одягати маску і рукавички, стежити, щоб рідина не потрапила в дихальні шляхи; засоби захисту рослин зберігати у щільно закритих посудинах у місцях, недоступних для дітей і домашніх тварин.

О.Л.Рубцова,
канд. біол. наук

Квітник

Троянди: щеплені чи кореневласні?

Троянди вирощую уже 10 років, маю велику колекцію сортів (близько 100) вітчизняної і зарубіжної селекції. Як і багатьом іншим квітникарям, свого часу довелось і мені вирішувати проблему: яким трояндам віддати перевагу — щепленим чи кореневласним?

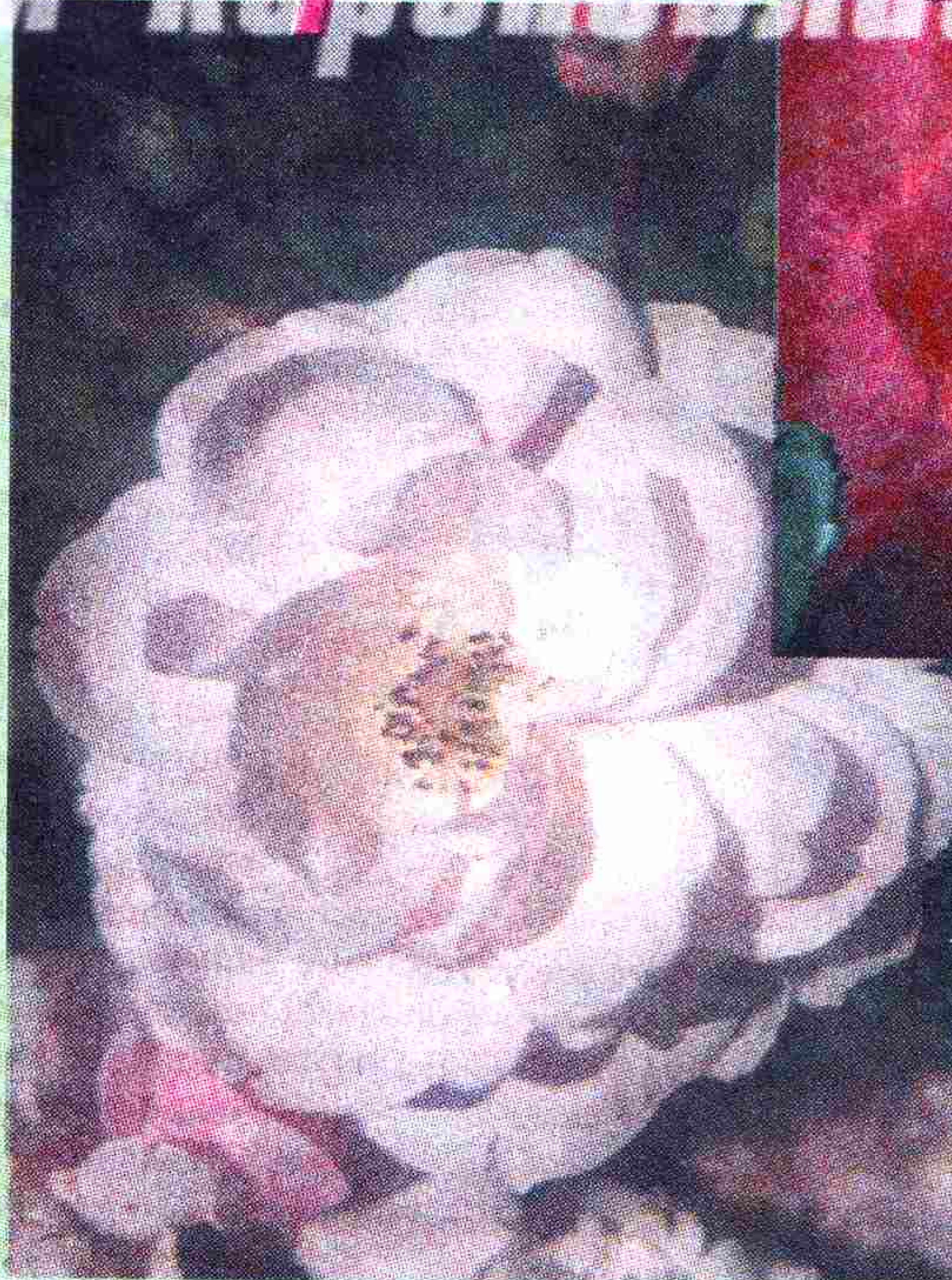
Щодо кореневласних, то існує дві протилежні думки. Чимало квітникарів-любителів в останні роки захопилися живцюванням, бо це дає змогу одержувати багато дешевого садивного матеріалу, особливо в південних областях і Криму. При цьому часто реалізують практично напівфабрикат, навіть не дорощуючи саджанці до відповідних кондицій. Таких квітникарів не цікавить, як будуть рости і розвиватися в подальшому троянди на власних коренях.

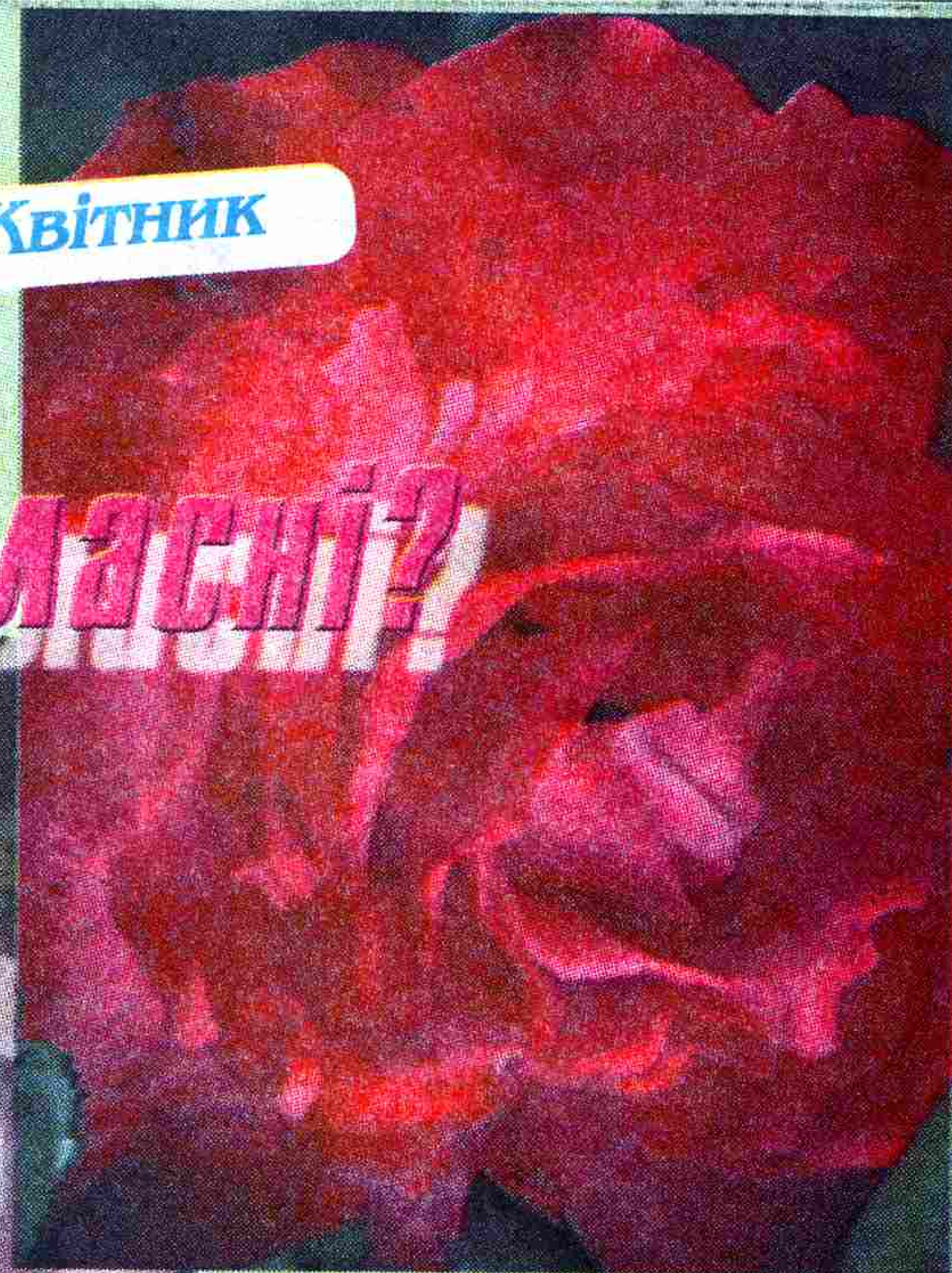
Мої багаторічні спостереження за кореневласними трояндами та щепленими окулірованням в умовах напівпосушливої зони Південного Сходу України не дають підстав для оптимістичних висновків щодо кореневласних.

Окулірую культурні сорти троянд на сіянцях троянди каніна у серпні-вересні. Укорінюю живці влітку в умовах штучного туману з дорощуванням протягом зими в теплиці. Вже після першої зимівлі виявив різницю в стійкості окулянтів до низьких температур. Сорти Оне Печке, Бургунд-81, Атолл, Гран Могул, Ландора, Каріна, Норіта, Ланком збереглися на 98 %; Біг Парпл, Фламінго, Барон Ротшильд — на 85 %; Мадам Дельбар — на 56 %. У квітні щеплені бруньки пішли в ріст і до кінця місяця на всіх рослинах утворилось по дві пари листків.

Щеплені рослини весною інтенсивно росли й розвивались і до кінця травня на кожному з них утворилося по 2—3 гарних пагони з бутонами. На початку червня почалося масове цвітіння.

Кореневласні рослини цих же сортів після пересаджування з теплиці теж добре прижившись у відкритому грунті і в травні на них з'явилися нові листочки. Однак, незважаючи на сприятливу погоду й достатнє забезпечення вологою, вони до кінця червня росли дуже слабо.

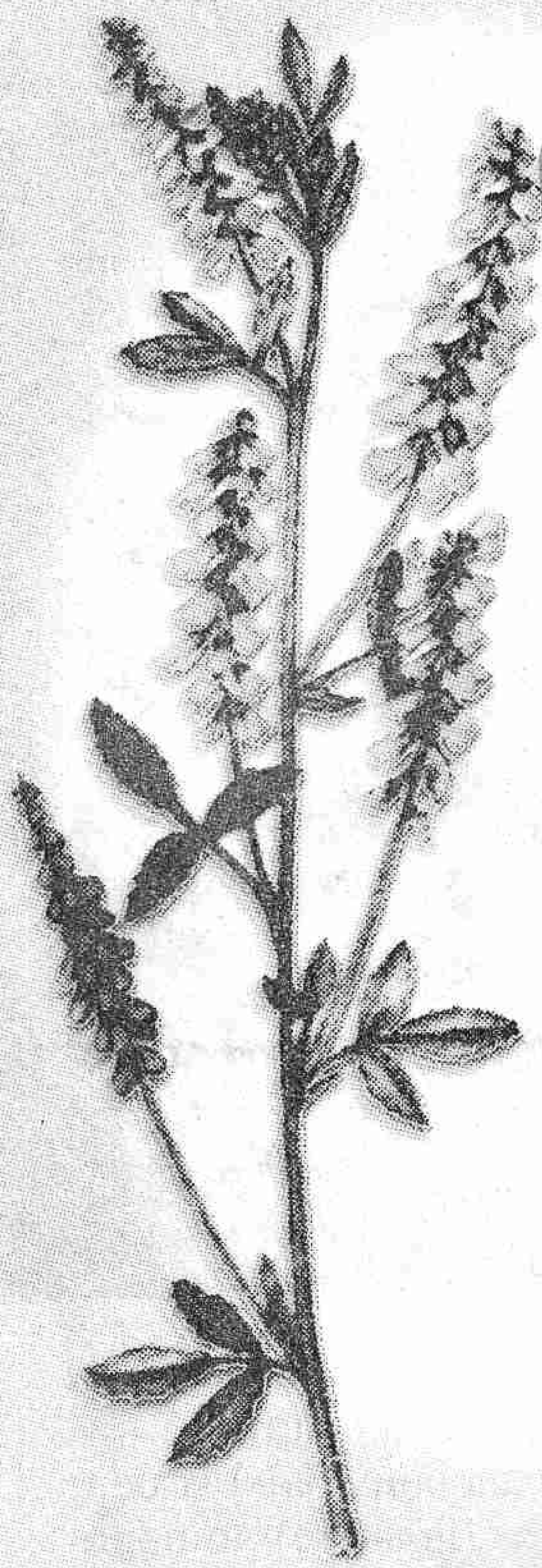
Наприкінці місяця з'явилися бутони на тоненьких квітконосах, а кущі мали досить пригнічений вигляд. У липні на них утворилися пагони другого порядку, але в цей спекотний і сухий період рослини потерпали від дефіциту вологи. У серпні в багатьох із них уже розпочався листопад, а до кінця місяця, коли грунт пересох ще більше, почало обпадати листя й з нижніх частин пагонів на всіх рослинах.

Таким чином, істотна відмінність у розвитку щеплених і кореневласних рослин почала виявлятися вже в липні. У вересні, коли температура повітря знизилася і збільшилася кількість атмосферних опадів, відновилися ріст і цвітіння всіх рослин. Щеплені троянди квітували інтенсивніше, але до початку заморозків (жовтень) деревина більшості пагонів уже була достатньо визрілою. На визрівання пагонів, мабуть, дуже вплинули підщепи. Бо більшість кореневласних рослин до цього часу ще не закінчили вегетацію, продовжували викидати нові пагони й цвісти, що потім негативно позначилось на їхній зимостійкості.

Тож в результаті зимівлі, яка в степовій зоні характеризується значними коливаннями температури повітря, випадання щеплених троянд на другий рік життя (головним чином сорту Мадам Дельбар) не перевищувало 10 %, а кореневласних, незважаючи на ретельне підгортання їх землею, становило в середньому від 30 до 65 %. Протягом другого року життя у кореневласних рослин нарощування вегетативної маси і розвиток кореневої системи також відбувалися менш активно, ніж у щеплених, які саме на цей час досягли максимуму у своєму розвитку. Це зумовлено тим, що кореневласні троянди в посушливих умовах у перші роки життя ростуть і розвиваються досить повільно, бо мають слабку кореневу систему, тоді як у щеплених вона завдяки підщепі із самого початку могутня, добре розвинена, чим і пояснюється швидке нарощування надземної частини куща.

На підставі своїх спостережень зробив висновок: більшість сортів, за винятком плетистих, недоцільно розмножувати живцюванням в умовах помірного клімату більшої частини країни (крім Півдня і Криму), бо вони протягом 3—5 років життя не утворюють кущів, які б відповідали вимогам озеленення, а тим більше були придатні для вирощування квітів на зріз. Такі троянди довше вегетують і потребують більш досконалих, а отже, і дорожчих способів захисту рослин взимку. Хоч кожен квітникар-любитель, звичайно, сам має вирішувати, що йому вигідніше вирощувати.

М.П.Коробань,
94683, Луганська обл.,
Антрацитівський р-н,
с. Оріхове

Буркун — корми, медонос, ліки

На території України поширені вісім видів цього роду. Усі вони медоносні рослини. Проте на полях культивуються переважно два види — буркун білий (однорічний чи дворічний) та лікарський.

Буркун білий цінується як кормова культура, яка продукує високі врожаї зеленої маси, використовується для згодовування тваринам або для виготовлення трав'яного борошна, силосу, кормових добавок, сіна. В одному кілограмі зеленої маси міститься 0,18 кормової одиниці, тоді як у люцерні — 0,14, конюшині — 0,16 (Артюков та ін., 1973). Проте тварини погано поїдають буркун через наявність у ньому гіркої речовини — кумарину. Його вміст у рослинах залежить від місця, де він росте, погодних умов та віку. Значно менше кумарину в посушливі роки, а також у фазу цвітіння. Крім того, коли буркуном годувати тварин систематично, то вони звикають до гіркоти, і тоді поїдають його не гірше, ніж люцерну. Рослина чудово відростає після скошування і може квітувати аж до заморозків.

Буркун білий невибагливий до грунтів. Ця посухостійка рослина добре росте на засолених грунтах, поліпшуючи їхній склад. За період вегетації (півтора року з підсівом) на кожному гектарі накопичується 20—25 тонн органічних речовин у вигляді кореневих залишків (корінь біля кореневої шийки 10—12 мм завтовшки проникає в грунт на глибину 150—200 см), які містять велику кількість бульбочкових бактерій, багатих на азот. Рослина є чудовим попередником для багатьох сільськогосподарських культур(кукурудзи,цукрових буряків, озимої пшениці).

Буркун білий — однорічна або дворічна рослина заввишки 0,5—2 м. Стебла прямостоячі, розгалужені. Нижні і середні листки складаються з трьох оберненояйцеподібних листочків, а верхні — з довгасто-ланцетних. Квітки — білі, на коротких квітконіжках, зібрані у негусті китиці і розпускаються поступово знизу вгору. Суцвіття також утворюються нерівномірно. В міру росту в пазухах листків формуються нові гілки з суцвіттями. Одне суцвіття містить від 40 до 120 квіток. Залежно від умов цвітіння китиці триває 6—12 днів. На одному стеблі буркуну розвивається до 70 суцвіть з 3—5 тис. квіток. Одночасно на одній рослині розпускається по 30—50 квіток, а в період масового цвітіння — по 80—200. Скажімо, літо 1997 року було дощовим, то одна квітка функціонувала від 3 до 5 днів (за спекотливої погоди —2 дні).

Досліди і спостереження за буркуном білим та лікарським проводили на полях біля с. Артемівки Бориспільського району, де буркуни в 1996 році були висіяні в суміші під кукурудзу. Після скошування її на силос буркун почав розвиватися і відріс на 30 см.

Весною 1997 року добре розвивався і досягнув висоти до 2 м. У місцях, де його підкошували, він квітував до кінця вересня, а основна маса відквітувала до середини серпня.

Буркун лікарський за будовою подібний до буркуну білого, але відрізняється від нього забарвленням квіток (вони жовті). А тому його ще називають буркуном жовтим. Як показали спостереження, він на 1 кв.м має більше стебел і більше суцвіть на одному стеблі, менше квіток у суцвітті, вищу цукристість нектару і загалом вищу нектаропродуктивність.

Буркун білий і лікарський — чудові медоноси, які виділяють багато нектару і пилку. Ще стародавні греки називали їх медовою травою. Одна квітка може виділяти 0,15—0,50 мг нектару, цукристість його становить 0,02—0,05 мг, концентрація цукру в нектарі — від 22 до 55%.

На відміну від інших медоносів буркун виділяє нектар і в суху погоду, тому бджоли працюють на ньому протягом усього дня. Найактивніше в найспекотливіші години, оскільки в цей час рослина виділяє багато кумарину і накопичує більше нектару, а пиляки буркуну утворюють багато пилку. Запах кумарину приваблює комах.

Медопродуктивність у середньому становить 120—200 кг/га. Будова квітки сприяє збереженню виділеного нектару, він майже не піддається випаровуванню й вимиванню. За час квітування буркуну сильні сім'ї запасають 20—45 кг світлого меду, який вважається одним з кращих для підгодівлі бджіл узимку

Буркуновий мед запашний, білого кольору, якісно кращий від гречаного і багатьох інших сортів. Дослідженнями встановлено (Фалалєєв, 1965), що він містить 37 % глюкози та 40 % фруктози. Мед з буркуну здавна використовують для лікування грипу застудних захворювань тощо. Він містить до 60 різних лікарських компонентів. Вживання меду підвищує вміст гемоглобіну і кількість еритроцитів у крові. Його ферменти поліпшують роботу органів травлення (Максимов, 1962).

Буркун білий та лікарський росте на схилах, прибережних пісках, у засмічених місцях, як бур'ян у посівах і степах, на луках та узліссях, а також культивується на полях як кормова культура. Зазначені види поширені на всій території України.

Висівають буркун у чистому вигляді і в суміші з іншими кормовими культурами. Одним з недоліків вирощування цієї рослини є низька схожість її насіння через тверду оболонку. Для підвищення схожості насіння його скарифікують. Норма висіву повинна бути не меншою 10—14 кг/га. Насіння висівають на глибину 2—3 см, а потім обов'язково коткують. Посів широкорядний, з міжряддями 45—60 см. Після збирання покривної культури або наступної весни буркун підживлюють.

На насіння буркун білий однорічний необхідно висівати якнайраніше (не пізніше кінця квітня). Через 18—21 день з'являються сходи, які швидко ростуть. Буркун білий утворює багато насінин (одна рослина продукує 4—12 тис.), середній урожай становить 5,5—8,5 ц/га. Насінники слід починати скошувати, коли насіння достигне в нижній третині рослини, а потім валки підсушують протягом 5—6 днів. За цей час бобики достигають.

Якщо вирощують буркун на корм худобі, його збирають до фази бутонізації.

І ще одну цінну особливість має буркун лікарський. Здавна його використовують як лікарську рослину. Препарати з нього мають болетамувальну, седативну, відхарку-

вальну, вітрогінну, пом'якшувальну, спазмолітичну, заспокійливу, антикоагулюючу дію. Буркун лікарський входить до складу сумішей лікарських рослин, які застосовують при легеневих захворюваннях. Проте наукова медицина цієї рослини практично не використовує, окрім зеленого витяжного пластиря. У народній медицині його застосовують при кашлі, бронхіті, безсонні, гіпертонії, болях у серці, запаленні яєчників, мігрені, циститі.

Зовні використовують як подразнювальний, відволікаючий і пом'якшувальний засіб, як мазі, пластирі, порошки, настої для компресів, ванн, промивань. Ось кілька рецептів.

1. 1 столову ложку сировини настоюють 10 хв у склянці окропу. Приймають по 1/3 склянки 2—3 рази на день як протизапальне або 5—6 разів як болезаспокійливе.

2. Чай з напару квіток (3 столові ложки на 1 л окропу) споживають по 50 мл кожну годину при бронхіті, безсонні, гіпертонічній хворобі.

3. Траву буркуну і шишки хмелю (по 1 чайній ложечці) варять протягом 5 хв у 250 мл води. П'ють по 50 мл 3 рази на день перед їдою від головного болю.

4.1 ст. ложку суміші квіток буркуну, мати-й-мачухи, трави золототисячника (беруть порівну), настоюють у 1 склянці окропу, приймають по 1/3 склянки 6 разів на день протягом 3—4 тижнів при запаленні яєчників.

5. Для промивання гнійних ран, абсцесів, артрозів застосовують 2 ст. ложки трави, настояні у 0,5 л окропу.

6. При фурункульозах, захворюваннях суглобів застосовують мазь, виготовлену з однакових частин квіток буркуну та вершкового масла або з 1 частини згущеного до половини відвару і 4 частин мазевої основи.

У науковій літературі зазначається, що в перебільшених дозах кумарин, який міститься в буркуні, викликає нудоту, блювання, сонливість, головний біль, різні кровотечі, паралізує гладку мускулатуру, навіть діє наркотично, тому його рекомендують вживати частіше у зборі з іншими рослинами чи під наглядом лікаря.

Таким чином, вирощування буркунів білого та лікарського має важливе значення як для бджільництва, так і для землеробства, тваринництва, медицини.

Т.Д.Соломаха,
канд. біол. наук,
В.Я.Денега,
лікар-терапевт

ДОМАШНЯ КОПТИЛЬНЯ

З журналу «Наш дім»

Купуючи на базарі м'ясо, сало, рибу, люди, здебільшого, віддають перевагу свіжим і копченим продуктам. Свіжі — само собою зрозуміло, а копчені довше і краще зберігаються, хоча коштують значно дорожче.

Самостійно зробити із свіжих копчені продукти не так уже й складно. Та й коптильня може бути власною, домашньою.

Основа такого пристрою — металевий короб з витяжкою і, образно кажучи, кочегарка (див. рис.). Коробом може слугувати стара духовка чи будь-який інший металевий ящик, в якому роблять два отвори: нижній і верхній. Дверцята, зрозуміло, необхідні для розміщення продукції.

У верхній частині короба натягують дріт (2—3 шт.), до якого через певну відстань кріплять гачки для підвішування продуктів. Дверцята мають щільно закриватись. А витяжку доповнюють димоходом і спрямовують у кватирку чи вийняту шибку, якщо коптильня стоїть на заскленому балконі. Пристрій можна також розмістити на кухні, спрямувавши витяжку у вентиляційну трубу.

Джерелом тепла слугує звичайна електрична плитка з напругою на 220 В, яку встановлюють під нижній отвір коптильні. Її нагрівальний елемент повинен бути герметично закритим. За його діаметром слід підібрати старий друшляк, лійку або зробити з жерсті ковпак, який прикриватиме елемент зверху. У ковпаку просвердлюють дірки, щоб виходив дим.

Нагріваючись, дрова без достатнього доступу кисню будуть тільки тліти і дим обкурюватиме м'ясо чи рибу. Регулювати тепло можна перемикачем на плитці, а також наявністю тліючого матеріалу (дров). Найкращими є дрова з вишні, черешні,сливи, можна груші, яблуні, берези, липи, але ні в якому разі не слід використовувати дерева хвойних порід, а також дуб, граб, осику, вільху тощо.

Тривалість копчення залежить від товщини і маси продуктів та кількості тепла й диму. Проте майте на увазі, що температура усередині коптильні не повинна перевищувати 35—40°С. За вищої страви будуть тушкуватися, а їх смакові якості різко зміняться.

Орієнтовна тривалість якісного копчення у такій конструкції становить 3—4 доби (бажано без перерви). Щоб страва вийшла смачною, якісною, лежкою та привабливою на вигляд, попередньо продукти слід ретельно підготувати.

Сало свиняче. Для копчіння слід узяти сало середньої товщини, бажано з м'ясними прожилками (краще бекон), шкірка якого смалена соломою. Його ріжуть на поздовжні шматки і вимочують протягом 18—20 днів у такому маринаді: порізана і розтерта цибуля, часник, гіркий і духмяний перець, лавровий лист і сіль; усе перемішати, залити прохолодною перевареною водою. Коли вийняте з маринаду сало обсохне, його підвішують для копчення. Смак такого сала неповторний.

М'ясо. Для копчіння підійде свиняче або яловиче м'ясо, а також баранина і навіть птиця. Використовують вирізку, грудинку, лопатку (без кісток) тощо. Птиця має бути випотрошена.

М'ясо ріжуть на шматки і натирають сумішшю з солі, перцю, коріандру та лаврового листа. Після чого його опускають у маринад, приготовлений з цибулі, перцю, лаврового листа, солі та оцту. Коли м'ясо змінить свій колір, його виймають з розчину і, перев'язавши шпагатом або капроновою ниткою, підвішують за гачки.

Щодо птиці, то її витримують у маринаді не більше 8—10 годин. Та й період копчення порівняно коротший.

Ковбаса. Коптять ковбасу після того, як начинять м'ясом кишки. М'ясо для начинки має бути витримане у маринаді середньої концентрації протягом 4—6 год. Начинені кишки підігрівають протягом 3—4 год, змащують кров'ю, а потім підвішують для копчення. Тривалість копчення ковбаси 5—6 год, після чого її печуть.

Риба. Передусім скажу: її слід коптити окремо від решти субпродуктів або мати для цього іншу коптильню. Спочатку рибу потрошать, видаляють зябра, натирають сіллю і витримують під гнітом протягом 10—12 год. Потім її промивають і заливають на 4 год розчином 9%-ного оцту. Знову промивають, у черевну порожнину насипають половину столової ложки суміші (сіль, коріандр, лавровий лист), загортають, перев'язують ниткою і підвішують у коптильню. Тривалість приготування риби майже така, як м'яса.

Зберігати копчені продукти слід в холодильнику або прохолодному місці, стежачи за тим, щоб не з'явилась цвіль. А якщо таке трапиться, раджу просушити або докоптити продукти.

Г.А.Скоряк,
м. Вінниця

Я люблю розводити хутрових тварин та дубити шкурки для хутряних виробів. Зараз хочу завести шиншил, та, на жаль, не знаю, як це зробити. Будь ласка, надрукуйте матеріал про утримання цих тварин. Цим ви зробите добру справу не лише для мене, бо знаю людей, котрі також хочуть тримати шиншил.

В.Петренко,
ваш постійний
читач із Чернігівщини

Шиншила: розпочніть свій бізнес!

Шиншила — пластичний до умов вирощування звірок. Він виживає за температури від —40 до +30°С, увесь рік харчується сухими кормами. На нього навіть просто дивитись приємно, настільки він симпатичний.

Натуральне хутро завжди користувалося підвищеним попитом і мало високу ціну. Недарма його називали "м'яким золотом". За часів Київської Русі шкурки хутрових звірів — соболя, куниці, чорнобурки, горностая — замінювали гроші, ними навіть данину платили.

Але не тільки тут, а й на іншому кінці світу, виявляється, люди робили те саме. Індіанці племені Хінха, що жили у високогір'ях Анд близько 900 років до нашої ери, платили данину своїм завойовникам, могутньому народу інків, шкурками хутрових звірків — шиншил.

Хутро шиншил дуже гарне і ніжне, нині воно найдорожче. Ціни на шуби з нього у 1998 році становили від 20 тис. до 200 тисяч доларів залежно від якості і забарвлення хутра. Вже виведено шиншил з неординарним кольором хутра, воно, природно, найцінніше.

Чому шкурки шиншили такі дорогі? Причин декілька, але найголовніша — унікальна будова хутра. Річ у тім, що шиншили живуть у високогір'ях Анд (Чилі, Перу) на висоті від 2 до 5 тисяч метрів над рівнем моря, де дуже суворі умови: завжди сухо (рідко вологість повітря перевищує 30%), різко континентальний клімат із значними перепадами температури як протягом доби, так і по сезонах року. Все це зумовило незвичайну будову хутра. Якщо у інших хутрових звірів з однієї волосяної цибулини виростає лише один волосок, то у шиншили 60—80 павутинок товщиною 12—14 мікронів. На одному квадратному метрі їх 25 і більше тисяч, висота ворсу — 2,5—3 см. Словом, це суцільний шар найніжнішого, пружного, шовковистого пуху, який є до того ж чудовим ізолятором, що рятує звірка в найлютіші морози.

Кожний волосок має різне забарвлення по висоті, так само воно змінюється від темного на спинці до голубувато-сірого на боках і сніжно-білого на черевці, що тільки додає привабливості цьому неповторному хутру. До того ж на світовому ринку його мало, що теж підвищує ціну.

Хутро шиншили не дешевше соболя, а їсть вона траву. Крім того, у неї немає яскраво вираженої залежно від року линьки, тож шкурка в будь-який час у чудовому стані, а це дуже важливо для звірівника.

Звірок невеликий: довжина тулуба 20—30 см, хвоста — 10—16 см, важить він 400—700 г. Самки, як правило, більші. Активний спосіб життя шиншили ведуть у нічний час — у них бездоганний зір, нюх і слух.

Відвідувачі нашої ферми часто запитують: "Звірок, напевно, примхливий? Часто хворіє? А вони гинуть, як кролі? А то в мене було 150 кролів, за три дні тільки 7 залишилося і тих ліквідував".

Ми відповідаємо, що примхливих, хворобливих, та й узагалі "поганих" тварин у світі не існує. А у догляді за ними немає дрібниць, бо будь-який прорахунок чи недбалість звірівника може обернутися загибеллю поголів'я.

Перед вами постійно має стояти питання: "Що я повинен зробити, аби шиншила почувала себе ще краще? Від чого мені треба відмовитися, оскільки це шкодить звірку?". Бо сама тваринка у неволі нічого зробити не може, надія тільки на вас.

Приміщення для звірків

Перша проблема — де розмістити звірка? Це має бути помешкання, де завжди сухо, чисто, тепло, а повітря свіже, тобто так, як у кімнаті, де живете ви. Вологість підтримується природним шляхом у межах 50—70 %, що для шиншили прийнятне.

Стіни й стелю бажано білити вапном двічі на рік, навесні й восени. Можна вкрити їх фарбою для житлових помешкань, хоч це дещо гірше для звірків, зате можна мити ці поверхні яким-небудь

дезінфікуючим розчином. Ще гірше, якщо стіни побілені крейдою: складніше робити дезінфекцію. А приміщення, в яких дезінфекцію провести неможливо, непридатні для шиншили.

Підлога найбільше забруднюється, тому вона має бути такою, щоб її можна було щодня прибирати. Найкраще покриття з лінолеуму, проте непогана і дерев'яна підлога, пофарбована, без тріщин і дірок, де може накопичуватися бруд. Прибирання — тільки вологе, але не мокре. Ми через день протираємо підлогу вологою ганчіркою, змоченою слабким розчином хлорного вапна.

Для догляду за шиншилами потрібно мати окреме взуття й одяг, а також інвентар: відра, швабри, віники, ганчірки тощо, але зберігати все це треба в іншому місці. На вікнах або кватирках встановіть сітки від мух та комарів. Хоч звіркам самі вони шкоди не заподіють, але інфекцію з смітника можуть на лапках принести. Перед входом до помешкання покладіть вологий килимок, оброблений дезрозчином. Подбайте, щоб у помешканнях для звірків, а також там, де зберігаються корми, спецодяг, інвентар, не було мишей, пацюків, тарганів.

Температуру в приміщенні, де живуть шиншили, ми намагаємося постійно підтримувати на рівні 15—16°С. Гадаємо, це оптимальна температура, за якої новонароджене маля швидко обсихає і не застуджується. Припустимі відхилення у межах 2—3°С. Взагалі шиншила не боїться холоду, у такій теплій шубі їй ніякий мороз не страшний. Але якщо в помешканні утримуються племінні самочки і можуть з'явитися малята, краще зниження температури не допускати.

Ми перші два роки тримали наших звірків у квартирі в п'ятиповерховому панельному будинку. Два літа поспіль видалися спекотними і температура в кімнаті протягом 3—4 тижнів трималася на рівні 27—28°С. Ніхто із шиншил не загинув, але все ж небажано допускати підвищення температури вище 30°С.

Найкраще, щоб у приміщенні були вікна, тоді не потрібні лампи денного світла. Вдень шиншили сплять, ось і влаштуйте їм цей день.

У шиншил легені невеликі, кисню засвоїти можуть небагато. У горах вони виживають завдяки свіжому повітрю з достатньою кількістю кисню. Тому для них необхідно обладнати вентиляцію, але протягів у помешканні бути не повинно!

Наш досвід переконує, що немає приміщень, які б не підходили для цих звірків. Наші колеги їх тримають у підвалі, у гаражі, на горищі, в кімнаті, де самі живуть, в окремій кімнаті квартири на 9—му поверсі і навіть в окремій квартирі з паркетною підлогою, а також у сараї, на балконі, загалом, хто де може. Але об'єднує їх одне: господарі подбали про те, щоб шиншилам там було добре.

Годівля

Шиншил протягом року годують сіном 7—8 місяців і тільки 4—5 місяців у їхньому раціоні соковиті корми, причому перехід з одних кормів на інші значно розтягнутий у часі. Можна з успіхом годувати й сухими кормами, але вони повинні бути добре збалансовані за всіма компонентами. У цьому випадку найкраще користуватись комбікормами, які можуть бути основою раціону протягом цілого року. До комбікорму обов'язково потрібно додавати сіно. Справа в тому, що комбікорм багатий на білки, а від надлишку його звірки можуть ожиріти, що негативно вплине на плодючість.

Норма комбікорму — 30 г на добу на одного дорослого звірка. Це дві столові ложки. Крім комбікорму, який уже п'ятий рік завозимо з Німеччини, ми годуємо наших шиншил сіном, обов'язково першого укосу. Даємо його 2—3 рази на тиждень, по 15 г на одного звірка. Деякі господарі згодовують сіно щодня і теж мають непогані результати. Ще — одне яблуко на 20—30 тварин два-три рази на тиждень, 2 родзинки — один раз, шипшина і глід — по одній ягоді на тиждень. Крім того, даємо полівітаміни і глюкозу. Раз на тиждень шиншили одержують спеціальну зернову суміш, збагачену вітамінами.

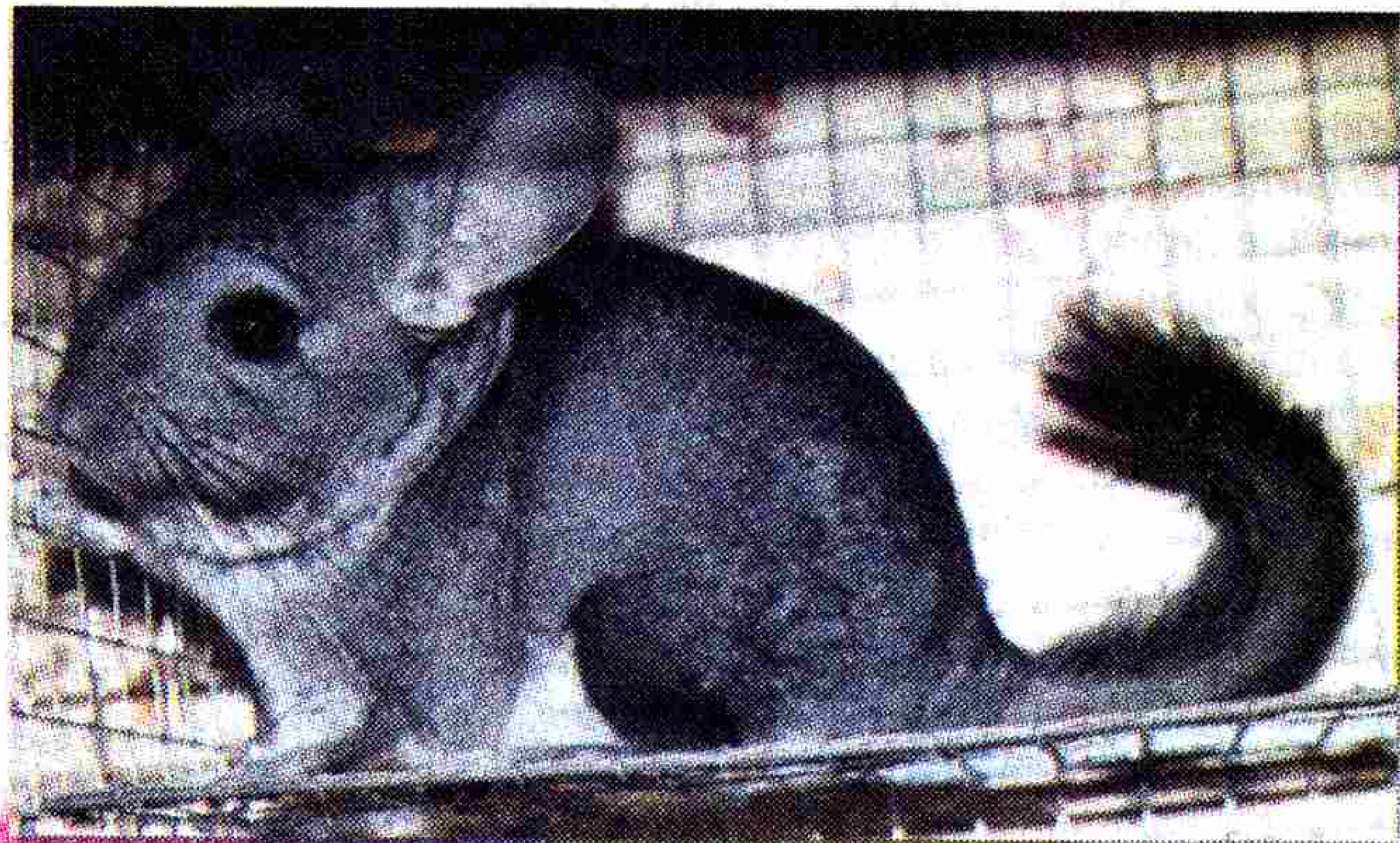
Якщо вирішите вводити будь-які нові корми, робіть це обережно. Починайте з дуже малих кількостей, поступово і не всім звіркам відразу. Усі продукти, без винятку, повинні бути якісні.

Нагодували! Тепер напоїти треба. Це дуже важливе питання. Найкраща, звичайно, вода з джерела, непогана — з перевіреного колодязя. Найгіршою буде вода з водопроводу. Нею ми і напуваємо наших звірків, бо іншої немає. Ми її кип'ятимо і наступного дня даємо шиншилам.

Ніяких щеплень не робимо, оскільки шиншили напрочуд витривалі тварини, з чудовим імунітетом. Вони народжуються для того, щоб жити і розмножуватися, а не вмирати. Проте окремі звірки все ж хворіють, але такі поодинокі захворювання не являють серйозної небезпеки. З чим зіткнулися ми? Здебільшого нас тривожили розлади шлунково-кишкового тракту — проноси або закрепи. З проносом виявилося боротися значно легше, жоден звірок не загинув. У цьому випадку виключали з раціону яблуко і переводили тваринку на сіно. А от із закрепами справа складніша. Варто припинити давати сіно, збільшити кількість яблук, дати проносне. Як профілактичний засіб проти закрепів деякі вводять до раціону морквяний сік. Можна також випускати звірка з клітки, щоб побігав. Іноді це допомагає.

В.Н.Копій,
м.Житомир

(Продовження у наступному номері)

Небезпечна хвороба лейкоз! *Як бути?*

Ми, селяни з с. Борсуки Новоушицького району, що на Хмельниччині, просимо допомогти нам у розв'язанні такої проблеми.

Велика рогата худоба, особливо дійні корови, у нашій місцевості хворіють на лейкоз. Молоко від них переважна більшість людей вживати не бажає. На жаль, лікувати таких корів самотужки теж не можемо. А як бути? Ніхто у нас достеменно не знає причин поширення цієї хвороби.

Випасаємо корів у череді. Після виявлення хворих тварин (шляхом взяття крові на аналіз)одні люди їх збувають, інші продовжують випасати у череді, а є й такі, котрі не хочуть робити своїм коровам аналіз крові, мовляв, немає грошей (2 гривні). Ми не знаємо, лейкоз — інфекційна хвороба, чи ні? Чи є якісь законні підстави заборонити випасання хворих корів у череді?

Просимо надрукувати кваліфіковану статтю на цю тему.

Лейкоз — небезпечна хвороба сільськогосподарських тварин, яка завдає значних збитків їхнім власникам. Вона має повільний перебіг і проявляється ураженням кровотворної системи, утворенням пухлин в органах. Хвороба поширена у всіх країнах світу, в окремих з них хворіють від 2—5 до 40—60 і навіть 100—150 тварин на 100 тис. поголів'я великої рогатої худоби.

Спричиняє лейкоз онкогенний РНК-вірус. Він паразитує у лейкоцитах, не стійкий до нагрівання і гине за +76°С. Розрізняють три стадії хвороби: інкубаційна — РНК-вірус вже циркулює в організмі, але дослідженнями сироваток крові такої тварини антитіл до вірусу виявити не можна; продромальна стадія — з моменту виявлення позитивної на лейкоз серологічної реакції; стадія повного розвитку — коли чітко проявляються клінічні ознаки хвороби.

Перебіг лейкозу залежить від впливу іонізуючої радіації, канцерогенів, а також від генетичних властивостей самого організму (вгодованості, породи та ін.), умов утримання.

Крім великої рогатої худоби, до РНК-вірусу сприйнятливі вівці, кози, свині, кролі та миші, незалежно від віку, породи і продуктивності, що створює небезпеку перезараження різних видів тварин.

Незважаючи на те, що ряд дослідників у різних країнах світу працюють над вивченням проблеми лейкозу, вакцин і сироватки від цієї хвороби, як і методик лікування, не розроблено. Хоч є деякі експериментальні зразки біопрепаратів, проте вони ще не впроваджені в практику.

Від хворої до здорової тварини вірус передається через кров, молоко та інші виділення, які містять частинку крові. Щоб запобігти хворобі, слід чітко дотримуватись інструкції, розробленої спеціалістами Головного управління ветеринарної медицини і Держветінспекції Мінсільгосппроду України і затвердженої 3.07.92 року на науково-технічній раді секції "Ветеринарія" цього ж управління. У ній чітко визначено все, що слід робити в неблагополучному господарстві як спеціалістам ветмедицини, так і господарникам, а також встановлено відповідальність за порушення. Така інструкція має бути у кожного лікаря ветеринарної медицини державної установи, яка проводить оздоровчі та профілактичні заходи.

Тепер щодо ваших запитань. Основний метод прижиттєвої діагностики корів — дослідження сироватки крові у реакції імунодифузії (РІД). А тому кожний власник повинен виводити свою тварину для спеціальних ветеринарних обстежень. Тварини індивідуального власника чи з інших господарств, у яких виявлено позитивну реакцію, вважаються хворими, їх таврують літерою "Л" та ізолюють у окремих приміщеннях або фермах. Такі дослідження проводять, починаючи з 4—6-місячного віку тварин, один раз на рік. Слід пам'ятати, що тварини, які дали позитивну на лейкоз серологічну реакцію, повторному дослідженню не підлягають.

Якщо в господарстві, фермі, стаді після дворазового дослідження сeронегативних тварин з інтервалом 30—40 днів виявлені хворі, його оголошують неблагополучним за лейкозом і розпорядженням районної адміністрації вводять певні обмеження. Спеціалісти роблять аналіз епізоотичного стану за наслідками діагностичних досліджень, вивчають джерела і шляхи занесення інфекції та конкретних умов, що спричинили хворобу. Одночасно розробляється план організаційно-господарських та спеціальних ветеринарно-санітарних заходів для ліквідації лейкозу, який затверджується головним державним інспектором району, області.

Планом передбачається заборона контакту здорових тварин з хворими, використання в їжу людям і тваринам молока без попереднього знезараження. Одержане від клінічно хворих корів молоко денатурують, додаючи формалін, креолін або іншу дезінфікуючу речовину.

В індивідуальних господарствах заражена вірусом лейкозу велика рогата худоба здається на забій. Випасати таких тварин у загальних стадах і продавати молоко від них заборонено. Колективним господарствам рекомендовано приймати хвору худобу для здачі на забій, а власникам за взаємними розрахунками видавати здорових тварин.

Коли власники та керівники господарств порушують вимоги чинної інструкції, не виконують розпоряджень місцевої адміністрації, їх штрафують або притягають до інших видів відповідальності.

Господар, який здав на забій хвору корову і здійснив комплекс оздоровчих заходів (дератизацію, очищення, дезінфекцію і побілку приміщення), може придбати іншу здорову тварину, а надалі стежити, щоб вона не мала контакту з хворими.

Л.Волинець,
доктор ветеринарних наук

Допоможімо коню!

З таким проханням у своєму листі до редакції, надрукованому в третьому номері „ДСГ" за 1999 рік, звертався до читачів Володимир Яременко з Київщини. Він писав про те, яких мук зазнають коні в літню спеку від мух та гедзів.

От і хочу розповісти, що робив мій батько, аби захистити коня від цих комах. Спину тварини він змащував дьогтем. Що таке дьоготь, сподіваюся, знає кожний. Але робити це потрібно обережно, щоб не обпекти шкіру коня, змащувати треба по шерсті, особливо під черевом та ноги, бо саме в цих місцях найбільше і найдошкульніше жалять тварину мухи та гедзі.

Батько працював з кіньми і ставився до них з любов'ю. Коні надзвичайно вдячні за ласку. Ні в якому разі, якщо хочемо мати гарного помічника в господі, не треба перевантажувати в роботі коня, але тварина повинна бути в русі, це їй притаманне від природи. Адже без руху вона стане кволою, як і людина.

І ще про гедзів, великих та малих мух і сліпняків. Ця нужа влітку завдає великої шкоди й коровам: рятуючись від них, вони перестають пастися і тікають до кущів, якщо такі є поруч, або до річки й там простоюють годинами, а додому повертаються не нагодовані і, зрозуміло, не дають того молока, на яке сподівається господарка.

Напевно, моя відповідь В.Яременку друкуватиметься тоді, коли вже літо мине, але ж настане інше і до нього вже зараз потрібно готуватися. Тому і в мене є прохання до редакції: може, ще хтось з читачів запропонує інші способи захисту коней і корів від комах, що нападають на домашніх тварин.

Ваша читачка з Луганщини.

Небезпека туберкульозу

Лікарі попереджають: наближається епідемія

Як захистити себе і свою сім'ю від цієї біди.

В Україні епідемічна ситуація з туберкульозом погіршується. Так, у 1998 р. на кожні 100000 осіб захворіло 55,2 чоловіка, тоді як у попередньому році 49,1. Вмерло від цієї хвороби на кожні 100000 населення відповідно 17 проти 15,6 у 1997 р.

Отже, на що треба звернути увагу, щоб, незважаючи на епідемію, зберегти здоров'я?

Туберкульоз поширюється різними шляхами:

- крапельним — під час розмови, чхання, кашлю, співу хвора людина виділяє найдрібніші краплинки і бризки, що містять палички Коха. З повітрям вони проникають до дихальних шляхів здорових людей, котрі перебувають поблизу хворого;
- пиловим — залишки плювків хворого висихають, і туберкульозні палички, що містяться в них, піднімаються у повітря;
- з вітром, а також під час сухого підмітання, струшування одягу, білизни, ковдр вони проникають через ніс, гортань, трахею, бронхи і легені;
- контактним — під час спілкування з хворим, котрий виділяє мікобактерії туберкульозу; звичайно це буває, коли користуються спільною постіллю, однією носовою хусточкою, одним рушником, посудом, через поцілунки. Відсутність культурних навиків як у хворого, так і в навколишніх здорових людей сприяє контактному зараженню. Нерідко заразу із харкотиння хворого переносять на продукти харчування мухи.

В умовах сільської місцевості може бути ще один шлях зараження — від домашніх тварин (корови, свині) та птиці. Можна заразитися туберкульозом, вживаючи сире молоко, яйця або погано проварене м'ясо.

Щоб своєчасно звернутися до лікаря і не згаяти час, треба знати загальні 9 симптомів захворювання на туберкульоз:

кашель упродовж 3 і більше тижнів;	втома і слабкість;
кровохаркання;	лихоманка
біль у грудній клітці;	або субфебрилітет;
погіршення апетиту;	потіння вночі;
зниження маси тіла;	задишка.

На початкових стадіях ознаки туберкульозу бувають дуже невиразними. Але якщо кашель упродовж 3 тижнів і більше поєднується з будь-якими з перелічених симптомів, необхідно негайно звернутися до лікаря, щоб зробити флюорографічне та інші обстеження. Хворих, у котрих виявлено навіть найпочатковіші туберкульозні зміни і незначні відхилення від норми, беруть на облік протитуберкульозні диспансери. Діагноз має бути підтверджений рентгенологічним обстеженням, дослідженням харкотиння на наявність мікобактерій туберкульозу, туберкуліновими пробами тощо. Особливу увагу треба звертати на стан здоров'я та поведінку дітей, щоб своєчасно виявити захворювання.

Головними причинами збільшення захворювань на туберкульоз є зниження рівня життя людей у зв'язку з погіршенням економічного стану в Україні, міграція населення, зменшення обсягів протитуберкульозних заходів, недостатня увага відповідних державних інститутів до проблем боротьби з цією небезпечною недугою.

Для профілактики захворювання треба здійснювати загальні (у тому числі соціальні) та спеціальні заходи. З-поміж соціальних — поліпшення житлових умов населення, забезпечення людей продуктами харчування, оздоровлення умов праці. Ці заходи перебувають під контролем державних органів, і з підвищенням рівня життя населення небезпека зараження туберкульозом може бути значно знижена.

Особливу увагу слід приділяти санітарній профілактиці, мета якої — запобігти зараженню здорових людей від хворих у сім'ї, в установах і громадських місцях. Не тільки хворий, а й здорова людина повинні пам'ятати, що можна зменшити ризик захворювання, дотримуючись елементарних санітарно-гігієнічних та оздоровчих правил. Це — своєчасне, ретельне і систематичне прибирання приміщень вологим методом, часте провітрювання кімнат, зміцнення здоров'я (спорт і фізкультура, загартовування, повітряні та сонячні ванни), загальна гігієна одягу, сну, тіла.

Одним з найважливіших факторів, що допомагає запобігти захворюванню, є харчування: воно має бути різноманітним і збалансованим, багатим на вітаміни, в раціоні повинні переважати овочі, фрукти, а також м'ясо, риба, каші, яйця, молочні продукти, олія, але не слід зловживати жирами.

Із спеціальних заходів відзначимо запобіжні щеплення проти туберкульозу вакциною БЦЖ новонароджених та старших дітей 7- і 14-річного віку; вони безпечні і відмовлятися від них не треба.

Для активного виявлення хворих проводяться флюорографічні обстеження населення не менше одного разу на 2 роки. Бажано не уникати цього і з'являтися на обстеження, коли нагадують лікарі вашої поліклініки.

Боротьба із збудником туберкульозу дуже складна, бо він надто стійкий до різних фізичних та хімічних впливів. Туберкульозний хворий, який виділяє палички Коха і живе у сім'ї або в гуртожитку, небезпечний для навколишніх, особливо дітей. Щорічно одна людина, яку не вилікували від туберкульозу, може заразити від 1 до 15 і більше здорових людей.

Коли людина захворіла, треба особливу увагу приділяти дотриманню гігієнічних правил, які обов'язкові не тільки для хворого, а й для кожної здорової культурної людини: користуватися окремим посудом і мити його окропом, виварювати білизну, мати окремий рушник, окреме ліжко, плювати у спеціальну плювальницю. Чим культурніший, свідоміший і, отже, охайніший хворий на туберкульоз, тим менша небезпека зараження для людей, котрі його оточують і спілкуються з ним.

У 2000 році день 24 березня проходив під девізом "STOP TB", тобто "ПРИПИНИТИ ТУБЕРКУЛЬОЗ" і мобілізувати усі зусилля громадськості для цього. Для досягнення поставленої мети — викорінення туберкульозу — важливо нагадати, що:

- у хворих з вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ інфекція) частіше виникає туберкульоз і третина хворих на синдром набутого імунодефіциту (СНІД), як правило, вмирає від туберкульозу;
- туберкульоз вбиває молодих жінок; у цьому році, за прогнозними даними, у світі може померти понад 1 млн. жінок, сотні і тисячі дітей стануть сиротами;
- дуже актуальна в ці скрутні часи проблема біженців — половина з них у світі може бути інфікована туберкульозом, адже щорічно понад 17 млн. біженців захворюють на цю недугу;
- підвищується стійкість бактерій до ліків, що зумовлено недостатньою кількістю лікарських препаратів та безконтрольним лікуванням хворих; нині вже важко підібрати ліки, за допомогою яких можна вилікувати хворого, а це підвищує вартість лікування;
- у 1996 р. ВООЗ запропонувала для країн, що розвиваються, стратегію DOTS — контрольоване короткотермінове лікування туберкульозу. ВООЗ вважає, що таке лікування дає змогу досягти успіху: дослідження показали, що в тих країнах, де застосовують DOTS, вилікувалося 78% хворих, а там, де цю стратегію не використовують, — лише 45%. Стійкість, тобто резистентність, мікобактерій туберкульозу до лікарських препаратів за такого лікування знижується удвічі. В Україні ще треба визначити доцільність використання стратегії DOTS, враховуючи, що вона потребує менших витрат.

Отже, будьте обережними, стежте за станом свого здоров'я і здоров'я дитини, дотримуйтеся правил гігієни, пам'ятайте про загрозу захворіти на туберкульоз, якщо легковажно поставитися до нього.

В.М.Мельник, *доктор мед.наук,*
В.Г.Матусевич, *канд.мед.наук,*
Н.О.Лаптева, Т.С.Кучер, *канд.біол.наук,*
Інститут фтизіатрії і пульмонології ім.Ф.Г.Яновського АМН України

Самобутнє село

Є в Криму на трасі Сімферополь — Феодосія село Чорнопілля, давня назва якого Карачоль. Півтора століття живуть тут греки — вихідці із Східної Фракії. У 1829 році вони були змушені залишити рідну землю Румелію — так вона називалася після турецького завоювання території колишньої Візантійської (Східної Римської) імперії на Балканах.

Греки в Криму

З рідного села Корфокалімба, що означає "Гірська хатинка", привезли з собою переселенці предмети культури і побуту. До наших днів зуміли вони зберегти обряди і традиції. Останнім часом карачольці почали активно відроджувати свою мову "ром'ї".

Невелика община відновила церкву в ім'я рівноапостольних царя Костянтина та його матері Олени, побудовану ще в 1913 році. У селі шанують престольні свята. Особливою шаною користується свято (панаїр) святих Костянтина і матері його Олени, яке припадає на 3—4 червня. Відзначається, звичайно, і Різдво, Водохреща. Неподалік від церкви є джерело, з якого беруть і освячують воду.

Свята "ром'ї" відзначаються самобутністю. От як проходить свято Івана Купали. Дівчата збирають польові квіти і роблять із них букетики. Кожний з них зав'язується так, щоб можна було розпізнати, чий він. Букетики опускають у бочку з водою, яку закривають на замок і ховають від чужих очей. Може трапитися так, що його "викрадуть", і тоді доведеться платити викуп.

Обряд триває й наступного ранку. Усі збираються навколо бочки. Дівчинка років десяти—дванадцяти в одязі нареченої дістає букетики. Кожному з них присвячується куплет з обрядової пісні, який має потаємний зміст, найчастіше про кохання і майбутній шлюб. Усі дівчата, які віддали воді свої квіти, вірують у пророцтво і чекають, щоб воно скоріше збулося.

Старовинні традиції в общині бережуть і активно прищеплюють своїм дітям. Жодне народне свято не обходиться без привітання і побажань архіанастенарія (старійшини) Анастаса Біджакова, якому вже за дев'яносто. Гордість общини — жіночий ансамбль "Карачоль". Керує ним шанована на селі жінка, знавець фольклору Ірина Зекова. У репертуарі обрядові, побутові й жартівливі народні пісні.

"Карачоль" побував і в Греції, де брав участь у фестивалі фракійських ансамблів. Він був єдиним зарубіжним учасником. І відразу ж здобув популярність. Його ще раз запросили на історичну батьківщину, причому виступити в античному відкритому театрі під Акрополем.

На початку нинішнього року в Чорнопіллі створено грецький культурно-етнографічний центр. У невеликому будинку зібрані предмети культури і побуту. Відвідувач дізнається, як працює прядка, як старовинним способом збивають масло, місять тісто, печуть пироги з гарбузом-"меліна". Тут же можна послухати, як звучать національні музичні інструменти "гайда" (сопілка) і "даул" (барабан).

Одним з авторів проекту створення культурно-етнографічного центру є старший викладач кафедри грецької філології Таврійського національного університету ім. В.І.Вернадського Сократ Лазаріді. Керовані ним Центр грецьких досліджень і Таврійський центр еліністики "Ельпіда" ("Надія") організовують наукові експедиції з вивчення історії та культури кримських греків, збирають фольклор, предмети побуту, сприяють розвитку контактів із співвітчизниками на історичній батьківщині, сприяють відродженню народних ремесел.

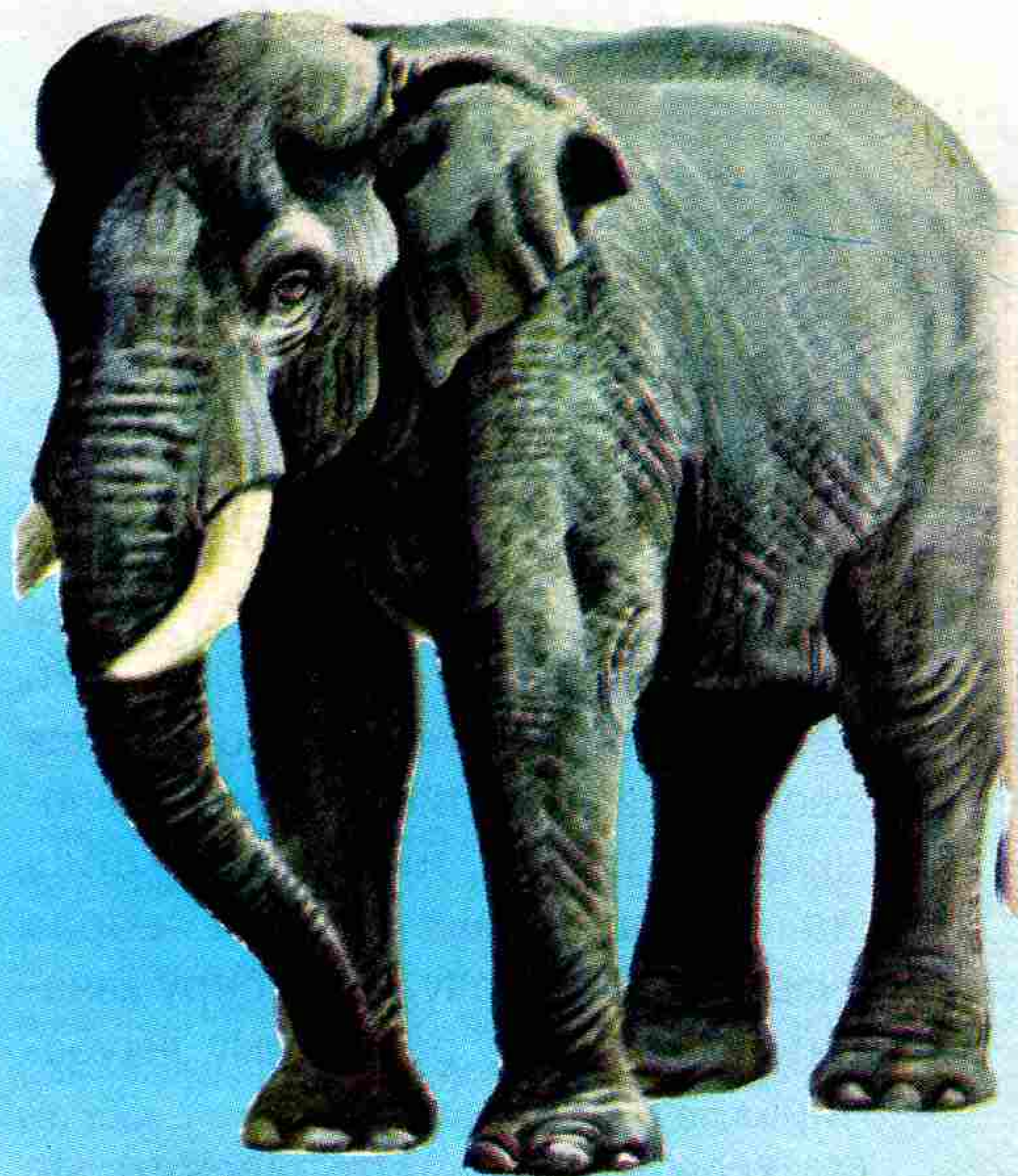
Гості з Греції, що приїжджають у Крим, як правило, завжди відвідують Чорнопілля. Але хіба не цікаві обряди і звичаї, національна кухня фракійців також і для інших туристів? І тут на допомогу прийшла Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Криму. Природно, що гості півострова мають різні смаки і запити. Комусь подобаються галасливі готелі, а хтось віддав би перевагу тихому і спокійному відпочинку у приватному будинку. У Чорнопіллі можна і полювання організувати, і риболовлю. Багатьом подобаються і фракійські національні страви. Для розвитку туризму є всі можливості. А якщо так, то їх треба реалізовувати.

За допомогою туристичної фірми "Скіфія" розроблено і маршрут "В гостях у кримських греків". І не тільки у фракійських, адже на півострові живуть також понтійські, маріупольські, балаклавські греки, які привітно зустрінуть і спілкуватимуться з гостями.

До речі, в Сімферополі колись були грецькі торгові ряди, церква. Досить велика вулиця називалася Грецькою. Ще в 1853 році грек Г.Н.Христофоров заснував виноробну фірму "Діоніс" з власною технологією, набутки якої збереглися і нині у підприємстві з тією ж назвою. Дуже багато сіл і міст багатонаціонального Криму мають свою цікаву й колоритну історію, неповторні звичаї, які запам'ятовуються на все життя. Це і кримські татари, і вірмени, і болгари, і німці... Сприяє їм Спілка і Асоціація туристичних агентств Криму. Досвід чорнопільської общини цікавий і для інших народів півострова.

Н.М.Городецька,
голова правління Спілки сприяння розвитку сільського туризму в Криму

СЛОНИ

Слони — найбільші тварини на Землі з тих , що живуть на суходолі. Є слони африканські, які поширені в Африці, та індійські, що живуть у країнах південної Азії. Найбільший африканський слон був заввишки 3,8 метра, мав довжину 10 метрів (від кінчика хобота до кінця хвоста) і важив 10,8 тонни. Індійські слони менші; вони сягають маси до 6 тонн, і у них менші вуха.

Живуть слони у густих лісах — джунглях, де для них достатньо їжі. Харчуються рослинами: овочами, фруктами, різною зеленню, полюбляють цукрову тростину. Слони дуже люблять воду: залюбки купаються, поливаючи себе з хобота як із душа, із задоволенням "купаються" у піску. Ці велетенські тварини досить рухливі — можуть бігти із швидкістю до 50 кілометрів на годину.

Прикрощі Боя

Індійський слон Бой приїхав до Київського зоопарку з Німеччини ще малюком: він важив 400 кілограмів і мав 4 роки, а слони ростуть та мужніють до 21 року. Зараз йому 29 років, важить Бой 4,5 тонни.

На волі слони живуть великими гуртами, піклуються та допомагають один одному. У зоопарку Бой нудьгував на самоті, а часом і бешкетував: гнув огорожу та бив її бивнями, і це призвело до біди — бивні зламалися і почали гноїтися (як зуби в людей). Слон дуже страждав від болю: він стогнав і качався по землі, навіть температура в нього підвищилася. Почали шукати лікарів.

Добрий лікар Айболить прилетів до Боя з Англії. Слона приспали, потім лікар почистив і запломбував пошкоджений бивень. Все скінчилося добре, і Бой відразу повеселішав.

Цікаво!

У слона лише 6 зубів. "Бивні" — це теж своєрідні зуби, що можуть бути довжиною до 3 метрів! Зуби у слонів 6 разів замінюються: старі зуби стираються і випадають, а замість них відростають нові. Слони живуть до 70 років, отже приблизно раз на 10 років у них міняються зуби.

Багато прикрощів завдають слону відвідувачі, особливо діти. Вони щедро пригощають його солодощами та цукерками. Поївши цукерок, Бой хворіє, його доводиться лікувати, іноді протягом 3— 4-х днів слона не випускають із приміщення.

Давайте лічити! У святкові та вихідні дні в зоопарку буває більше 20 000 відвідувачів.

Якщо навіть один із десяти відвідувачів дасть слону цукерку, то на день виходить 33 кілограми! А навіть 3—4 кілограми шоколадних цукерок можуть завдати великої шкоди навіть такому велетню.

Увага! Не годуйте тварин у зоопарку! Подумайте, чи хочете ви, щоб вони страждали та хворіли через вашу легковажність?

Бой та Дріндл

Восени 1998 року у Боя з'явилася подруга: з Мюнхена приїхала симпатична слониха Дріндл. Вона на 3 роки старша від Боя, та більш "тендітна" — важить 3,5 тонни. Привітна, спокійна слониха відразу порозумілася з Боєм, а от із доглядачами виникла проблема — "німкеня" зовсім не знала української мови!

Почалася наука: співробітники зоопарку вивчали німецьку, а Дріндл — українську.

Минув рік, і тепер наша слониха справжня "киянка".

Дріндл і Бой — загальні улюбленці, біля їх вольєра завжди багато людей. Слони привітно зустрічають друзів, люблять "купатися" у піску і смачно попоїсти.

Цікаво знати, що саме? Подаємо вам меню, тобто перелік "страв", які готують Бою на 1 день. Те саме отримує і Дріндл.

Свіжа трава — 60 кг, вівсяна каша — 27 кг, буряки — 20 кг, морква — 10 кг, капуста 5 кг, варена картопля — 10 кг, яблука, груші — 10 кг, хліб — 7 буханців, цибуля, часник — 0,5 кг, вода — до 100 літрів (10 великих відер).

Улюблені ласощі Боя та Дріндл — яблука та цибуля.

З дитячого журналу «Яблунька»

ЩОБ КУРЧАТА БУЛИ ЗДОРОВИМИ

Я давно вирощую птицю і досить успішно. Але на це пішли роки копіткої праці. Тож хочу поділитися своїм досвідом з тими, хто тільки починає цю справу, тим паче, що птиці на домашньому подвір'ї зараз більшає. Я це бачу, коли беру каченят чи курчат в районному інкубаторі.

Успіх у птахівництві залежить від багатьох факторів. За 2—3 доби перед тим, як садити птицю, ретельно очищаю пташники від бруду і дезінфікую приміщення аерозольним розчином, стіни білю свіжогашеним вапном. Насипаю підстилку, а частину площі, де годуватиму птицю, застеляю папером, розкладаю сухі корми. Дуже важливо відібрати на інкубаторній станції здоровий молодняк. Курчата мають бути рухливі, з м'яким підібраним черевцем, чистим гузном, вкриті рівним, блискучим пухом, голова велика, широка, очі ясні і блискучі, крила щільно притиснуті до тулуба.

Каченята повинні міцно стояти на ногах, бути добре розпушеними, з блискучими випуклими очима, м'яким черевцем.

Молодняк, привезений з інкубатора додому, відразу годую. Годівля — важлива справа, але освоїти її не дуже важко. Набагато складніші профілактика і боротьба з захворюваннями, вони потребують високої кваліфікації та ефективних препаратів.

Довгий час я користувалась біоміцином або левоміцетином. Вони завжди були в нашій місцевій ветаптеці. Я давала ці препарати птиці зазвичай на третій день, і все було у мене добре. Та от років зо три назад трапилося нещастя — з 60 курчат за п'ять днів загинуло 17. Такого раніше ніколи не було. Звернулася до ветлабораторії. Порадили застосувати один з найефективніших препаратів для лікування цього захворювання — байтрил. Купила і використала його так, як рекомендували в лабораторії. Хвороба припинилася. Наступного року я завчасно придбала байтрил, на третій день дала його своїм курчатам. Падежу молодняка не було. Але я постійно пильную і частенько звертаюсь до райветлабораторії, щоб порадитися з спеціалістами і дізнатися, які ж препарати зараз найефективніші.

А тепер коротко про байтрил — новий протиінфекційний засіб. Він має спектр дії проти різних бактерій — збудників хвороб, швидко і легко адсорбується організмом і поширюється по всіх тканинах і органах.

Байтрил використовують для лікування заразних (інфекційних) хвороб птиці, спричинених сальмонелами, кишковою паличкою, коками та іншими бактеріями. Застосовують його, коли лікують курчат, протягом трьох днів, а при сальмонельозі — не менше 5 днів. Для профілактики бактеріальних захворювань птиці байтрил дають з питною водою протягом трьох днів життя. На третьому тижні проводять повторну профілактичну обробку.

Зберігають препарат в сухому, прохолодному, захищеному від світла місці.

Галина Микитенко

Пропоную...

...український банк даних колекціонерів рослин надає допомогу в пошуку рідкісних та екзотичних рослин. Список рослин надсилається безкоштовно у вашому конверті. Запрошуємо зареєструвати свої колекції рослин.

Н.Б.Болотських,
02105, Київ, а/с 17

...садивний матеріал сортових ірисів, тюльпанів і гладіолусів на зріз з 6.01 по 10.01.

Микола Іванович Якименко,
251131, Чернігівська обл., Носівський р-н, с.Червоні партизани, вул. Кірова, 9, тел. 2-45-82

...ОБПРИСКУВАЧ "РЕТ-4". Чудово розпилює, легкий, зручний, довжина шланга до форсунки 1,6 м. Для роботи потрібні 4 пляшки з-під газованих напоїв та автомобільний чи велосипедний насос. За одну заправку — 4 л — обробляється 4 сотки за 15 хв. Для отримання — надіслати поштовим переказом 5,5 грн. (1 у.о.).

Нич Олександр Володимирович,
76007, м. Івано-Франківськ, в. Виговського, 4/6, тел. (03422) 6-08-52

...гібридні іриси, саджанці плодових і ягідних культур гуртом і вроздріб. Новинки.

Т.В.Янівська,
22412, Вінницька обл., Калинівський р-н, с. Жовтневе, (04333) 2-75-40

...цибулини тюльпанів, нарцисів, гіацинтів, лілій, камассії. Каталог у конверті замовника.

Наталія Олександрівна Титовська,
71300, Запорізька обл., м. Кам'янка-Дніпровська, вул. Набережна, 438, тел. 2-41-30

...180 сортів високорослих бородатих ірисів, лілій — 50 сортів, 10 сортів великоквіткових лілейників.

Марія Веремїївна Александрович,
Київська обл., м.Богуслав, вул. Калініна, 8/1

...гіацинти.

Валерій Михайлович Мовчан,
310118, м. Харків, просп. 50-річчя ВЛКСМ, 59, кв. 332

...саджанці троянд вітчизняної селекції. Цибулини тюльпанів. Для отримання каталога надсилайте підписаний конверт з маркою.

Катерина Олександрівна Козлова,
98400, Крим, м. Бахчисарай, а/с 4

...перепели чотирьох порід, молодняк, тушки на м'ясо, інкубаційні та харчові яйця, клітки для утримання перепелів (стелажі); фазани.

Тел. (044) 431-75-98

...тюльпани 80 найкращих сортів світового асортименту (35 сортів бахромчастих) від суперранніх до пізніх, різноманітних забарвлень. Передбачені скидки. Початківцям надсилається спецкаталог, ціни низькі. Якість, чесність гарантую. Заадресований конверт — каталог.

Геннадій Михайлович Кравець,
84116, Донецька обл., м. Слов'янськ, вул. Батюка, 62, кв. 80

...передоплатою саджанці великоплідної суниці "Маршалл", шпалерної, Загадка і батату — по 2 грн., чорноплідної малини — 6 грн., лаванди, йошти, ехінацеї — по 4 грн.

Олег Васильович Грогуль,
22100, Вінницька обл., м. Козятин, вул. Мічуріна, 18, кв. 27.

...цибулини тюльпанів 250 сортів (50 сортів бахромчастих), нарциси, гіацинти, декоративні цибулі, дрібноцибулинні. Для каталога вкладайте підписаний конверт.

Анастасія Іванівна Базильчук,
02156, Київ, а/с 131

...траву мітлицю повзучу, не потребує скошування (детальний опис — одна грн. у конверті із зворотньою адресою). Рослини для альпінарію. Реалізація всього тільки в Києві.

Довідки за телефоном 277-70-68.
Адреса для листування 03087, м.Київ-87 а/с 704/2А

...продаю молодняк чистокровних порід курей віком 1—5 місяців: брами 4 забарвлень, кохінхіни 4 забарвлень; орнінгтони 6 забарвлень, фавероли, гамбурзькі, аракуани, віандоти, юрловські голосисті великі, бентамін, павліни, фазани 4 видів, цесарки. З квітня інкубаційні яйця вищезгаданих порід. Можлива реалізація маточної птиці.

Юрій Петрович Савченко,
25020, Кіровоград, Б.Хмельницького, 83А, тел. (0522) 56-58-77

... садивний матеріал тюльпанів, крокусів, нарцисів, гіацинтів, лілій. Навесні і восени. Каталог — у конверті замовника.

Мирослав Вікторович Мишкоріз,
255020, Київська обл., м. Бровари, а/с 298 Тел. (04494) 9-25-85, з Києва (294) 9-25-85

...міцелій грибів шампіньйонів, насіння грибної трави, клематисів, овочів, квітів, картопля селекції Голландії, США, рекомендації про вирощування.

Б.О.Карпич,
61052, Харків-52, а/с 32

...постійно у великих кількостях саджанці яблунь, плодоносять на 2-й рік: М106, сорти Айдарет, Монтуан, Вагнер, Голден, Джонатан, Джоноредед та інші; груш (6); кущі троянд: Чорна магія, Норіта, Кардинал, Мадам Дельбар, Ванделла та інші. Садимо сади. При гурті можливий бартер. Підщепи шипшини.

Михайло Васильович Козьма,
275312, Чернівецька обл., Кіцманський р-н., с. Брусниця, вул. Брусницька, 61, т. (03736) 54388

...клематиси, іриси, лілейники, багаторічники, декоративні чагарники, троянди, гладіолуси. Конверт — каталог.

Володимир Володимирович Крячко,
61005, Харків, пров. Іскринський, 10

...величезний вибір саджанців троянд і цибулин тюльпанів за доступними цінами. Безкоштовні рекомендації з вирощування. Щоб отримати каталог, надсилайте заадресований конверт з марками.

Поліна Олександрівна Козлова,
98400, Крим, м. Бахчисарай, а/с 1

...лілеї, іриси, троянди, гіацинти, тюльпани, ліатрис — садивний матеріал найкращих нових колекційних сортів поштою та на місці. Каталог вишлю у вашому заадресованому конверті.

Зінаїда Кузьмівна Глуменко,
08550,Київська обл., Фастівський р-н, с. Кожанка, в. Щорса-20, т. (04465) 43-9-11

...протягом року саджанці троянд нових урожайних сортів для вигонки та грунтових. Більше 1000 шт. — доставка за адресою замовника. Саджанці шипшини екстра, I—II розбору. Ціни договірні.

Дмитро Леонтійович Харченко,
Київська обл., м. Ірпінь, вул. К.Маркса, 15а, тел. (297) 57-7-96

...садивний матеріал сортових ірисів, тюльпанів і гладіолусів. Каталог на кожну культуру окремо.

Микола Іванович Якименко,
251131, Чернігівська обл., Носівський р-н, с. Червоні партизани, вул. Кірова, 9, тел. 2-45-82

...голландське насіння в міні-пакетах: морква рання Солодке сердечко, Бюро; середньорання Тіп-Топ; пізня Офі, Віта Лонга, Флакко, Кампо, Форто; декілька видів салатів; буряки столові ранні та пізні, редиска тритижнева та місячна, капуста білоголова рання Парел F_1, Бенсон F_1, Фарао F_1, Гермес F_1; пізня — Ленокс F_1, Амтрак F_1, Бартоло F_1; червоноголова рання Примеро F_1, середньопізня Ауторо F_1; огірки бджолозапильні з переважно жіночим типом квіток — Наташа, Атлантис F_1, Аміго F_1, Левіна F_1; Офікс F_1, Октопус F_1, Паркер F_1, Аякс F_1; самозапильні — Маринда F_1, Матільда F_1, Кріспіна F_1, Пасадена F_1, Пасамонте F_1; помідори ранні високорослі — Наріта F_1, Тесті F_1, Меран F_1, низькорослі — Дуал Ерлі F_1 Президент F_1, Марфа F_1, Каспар F_1, Річі F_1, Інкас F_1, середньостиглі Ронко; перець (4); цибуля однорічна (5), цвітна капуста рання, середня і пізня, селера, цибуля-порей, петрушка кучерява, коренева та багато іншого. Ціна одного пакетика без пересилки 0,30 — 0,55 у.о. А також професійні пакети.

Вітчизняне насіння від 0,08 до 0,16 у.о. Каталог надсилається безкоштовно у вашому маркованому конверті.

252170, Київ-170, а/с 87

...тюльпани 80 кращих сортів світового асортименту (35 сортів бахромчастих) від суперранніх до пізніх, різного забарвлення. Передбачені скидки. Початківцям надсилається спецкаталог, ціни низькі. Якість, чесність гарантую. Заадресований конверт — каталог.

Геннадій Михайлович Караваєв,
84116, Донецька обл., м. Слов'янськ, вул. Батюка, 62-80.

...поштою цибулини та садивний матеріал тюльпанів, нарцисів, гіацинтів, лілій, ірисів і троянд. Конверт — каталог.

О.М.Орєхов,
08203, Київська, Ірпінь, Дзержинського, 17/23

...саджанці троянд— 5—7 грн. — протягом року, тюльпани Люстіге Вітве — серпень-вересень. Післяплатою (накладною платою). Конверт — каталог.

Володимир Петрович Цукур,
03169, Київ-169, Жуляни, а/с 36. Тел. 8-297-32523.

... трифазний електродвигун в 220 В без конденсаторів; без втрати потужності.

Повільне регулювання обертів. Різноманітні зварювальні пристрої. Схеми, поради.

03190, м.Київ-190, а/с 3.

...насіння овочів, пряно-смакових, лікарських, в т.ч. пол-полу та рідкісних рослин; саджанці малини, ожини, смородини, суниці, стевії, цитрусових, квітів; каліфорнійського черв'яка.

В.В.Седнєв,
290041, м. Львів-41, а/с 6237

Секрети кухні тітки Насті

Салат-пюре із свіжої кропиви

Помити та дрібно нарізати свіже листя молодої кропиви і 6—7 стебел зеленої цибулі (без пір'я) і все це розтовкти в дерев'яній ступці. Додати 2—3 ст. ложки олії, 2 ст. ложки оцту або лимонного соку, сіль і чорний перець за смаком. Пюре добре збити і викласти на тарілку. Салат прикрасити маслинами, редискою, кружальцями круто зварених яєць або лимона.

Салат із білоголовою капустою

Головку капусти очистити від зовнішнього листя, вирізати качан, нашинкувати, трохи посолити і перетерти рукою, щоб стала м'якшою. Додати 1—2 морквини, потерті на тертушці, і (якщо є бажання) трохи дрібно нарізаної петрушки з декількома листками селери. Перед тим, як подавати, заправити оцтом і олією.

Салат із стручкової квасолі

Молоді стручки зеленої квасолі очистити від прожилок, промити і нарізати соломкою. Зварити в підсоленій воді і відкинути на друшляк. Посипати дрібно порізаною зеленню кропу і петрушки, заправити оцтом і олією, добре розмішати і викласти гіркою в салатник. Довкола покласти яйця, зварені вкруту і нарізані кружальцями, чергуючи їх з кружальцями помідорів так, щоб одне заходило на інше. Зверху прикрасити тонкими кружальцями ріпчастої цибулі.

Салат із свіжих огірків

Почистити огірки, порізати тонкими шматочками, посолити і залишити на 30 хв. Розмішати сметану з оцтом, всипати нарізаний кріп. Злити сік, який пустять огірки, полити сметаною і посипати перцем. Можна робити цей салат без сметани, додаючи тільки оцет, перець і трохи цукру.

Салат з редиски

Очистити від зелені 2—3 пучки редиски і помити. Нарізати тонкими кружальцями і викласти на тарілку. Зварити вкруту два яйця, відокремити білок, нарізати його тонкими смужками або подрібнити на тертушці з великими отворами і посипати редиску. Жовтки розім'яти виделкою і додати склянку збитого кислого молока, по ложці оцту та олії, цукрової пудри на кінчику ножа, сіль за смаком. Приготовлену суміш добре збити і заправити нею редиску. Готовий салат посипати дрібно нарізаною зеленню петрушки.

Салат під сметаною

Розтерти жовток яйця, звареного вкруту, із сметаною, додати оцет, цукор, сіль, гірчицю, всипати зелений кріп (або, хто любить, зелену цибулю). Облити зелень салату і викласти яйцями, звареними вкруту і розрізаними на 4 частини.

Французький салат

Вимити салат у холодній воді, розкласти на полотнині, щоб висох. Зварити одне яйце в мішечок, випустити жовток на тарілочку, влити ложку оцту, дві ложки олії, додати кофейну ложечку цукру, сіль і збити. Облити салат, витримати 10 хв.

Гастрономічний салат

Приготувати грінки з хліба, натерти часником; покласти їх у салатник, зверху — зелень салату, прикрити тарілкою і залишити на годину. Розтерти два жовтки зварених вкруту яєць з ложечкою гірчиці, влити дві ложки олії, ложку оцту, додати по щіпці цукру та солі. Грінку вийняти з-під салату і облити приготовленим соусом.

Вареники із шпинатом

Відварити листя шпинату у воді, відцідити і протерти крізь сито; покласти вершкове масло, заварене з борошном, додати трохи вершків або молока, сіль, цукор. Отримана маса повинна бути досить густою. Зробити маленькі, тоненькі вареники із звичайного тіста з борошна та води, зварити їх у солоній воді, додати вершкове масло з сухариками.

Пудинг із шпинату

Зварити стільки шпинату, щоб протертого вийшло 2 склянки. Розтерти 2 ложки вершкового масла, 6 жовтків і 2 булки, розмочені в молоці. Все це з'єднати із шпинатом, добре розтерти разом, вимішати з піною із білків, що залишилися , покласти у форму, змащену жиром, і зварити на пару. Потім викласти на тацю і облити вершковим розтопленим маслом.

Щавель

Зварити щавель у воді, відцідити, протерти крізь сито, додати вершкове масло, сметану, розмішану з борошном, цукор і все заварити.

Подають цей соус з котлетами, грінками і звареними яйцями.

Суп із щавлю

Перебрати і промити 200—300 г щавлю. Дрібно нарізати і зварити його у трьох склянках підсоленої води. Потім зняти з вогню і заправити одним яйцем, збитим із соком від одного лимона.

Нарізати кружальцями 2 яйця, зварених вкруту, і додати 1—2 розтертих зубки часнику, покласти в суп.

Подавати суп, додавши по 2 ложки сметани на кожну порцію і дрібно нарізані грінки.

Суп-крем з кропиви

Перебрати і промити 500 г кропиви, покласти її в киплячу підсолену воду і довести до готовності. Потім кропиву перекрутити на м'ясорубці або протерти крізь сито. Спасерувати 3 ложки борошна з 3 ложками масла і розвести відваром кропиви. З'єднати в пюре. Варити суп 5—10 хв, потім зняти з вогню і покласти шматочок вершкового масла. Подати з дрібно нарізаними грінками.

Надія Григорівна Кияниця,
м. Обухів

Біодинамічний календар

Червень — рум'янець року

Близнюки — 1(19.34) — 3(19.30)
Новий місяць 2 (15.15)

За народними прикметами

Ранковий туман у червні — на гожу днину.

Під знаком Зодіака

Проводять боротьбу з капустянкою та іншими шкідниками й хворобами рослин.

Поливають городину й садові рослини, адже у фазі інтенсивного їх росту за нестачі вологи в грунті плоди розвиваються недостатньо або й зовсім не формуються. Слід пам'ятати, що, наприклад, плодоносне доросле дерево витрачає за вегетацію понад 3 кубометри води.

Рак 3(19.30) — 5(19.45)

За народними прикметами

Вранці роса й туман — на добру погоду; чим більше роси, тим спекотливіший день, немає роси увечері та вночі — чекай дощу.

Під знаком Зодіака

Вдруге висівають огірки, редиску і літню редьку, кріп та інші пряні й зеленні рослини.

Проріджують посіви цибулі і столових коренеплодів.

Повторно використовують парники, висаджують розсаду перцю й баклажанів. Висівають у добре зволожений і розпушений грунт насіння огірків для одержання високоякісного врожаю у серпні і на початку вересня.

Висівають у грунт насіння зимової чорної і зимової білої редьки. Схема розміщення рослин — 30—45 x 13—15 см. За регулярних поливів і підживлення ці посіви восени формують відмінні коренеплоди.

Лев 5(19.45) — 7(21.57)

За народними прикметами

Часто гримить грім, зливаючись у суцільний гул, — буде град.

Під знаком Зодіака

Прополюють і підгортають картоплю, проводять боротьбу з колорадським жуком.

Очищають парники, виносячи землю на грядки, а біопаливо — в компостні купи.

Діва 7(21.57) —10(2.59)
Перша чверть Місяця — 9 (6.30)

За народними прикметами

Каштан розвився раніше за яблуню — на сухе літо.

Під знаком Зодіака

Якщо на городі росте хрін, великі листки зрізують з тим, щоб на період засолювання огірків і помідорів відросли нові, молоді.

Доглядають за огірками й помідорами, висадженими в парниках і теплицях. Щотижня на рослинах помідорів видаляють бічні пагони.

Терези 10(2.59) — 12(10.55)

За народними прикметами

Рясно цвіте акація — на добрий врожай.

Під знаком Зодіака

Висаджують у відкритий грунт розсаду капусти середньопізніх і пізньостиглих сортів.

Починають збирати огірки, які вирощують у парниках і теплицях.

Якщо грунт добре зволожений, можна висіяти квасолю й горох. Їхні зелені стручки й зернини відмінно доповнять літні й осінні салати.

На Поліссі й у Лісостепу проводять літнє висаджування картоплі, в степовій зоні — коли є зрошення.

Скорпіон 12 (10.55) — 14 (21.18)

За народними прикметами

Рясно цвіте гречка — на спекотне літо.

Під знаком Зодіака

Висівають насіння огірків у зимових теплицях як осінню культуру на розсаду та вдруге у відкритий грунт для споживання восени. Також сіють редиску, літню редьку, пряні й зеленні культури.

Стрілець 14(21.18) — 17(9.26)
Повний Місяць — 17(1.27)

За народними прикметами

Багато комарів — врожай на ягоди, а мошки — на гриби.

Під знаком Зодіака

Коли немає гною, вирощування сидеральних культур, особливо на піщаних грунтах, значно підвищує родючість грунту. Загортання в грунт зеленої маси сидератів рівноцінне внесенню півтонни гною на 100 кв. метрів. Серед них найціннішою культурою є люпин. Його висівають в середині червня обов'язково після дощу по 2 кг насіння на сотку. На суглинкових грунтах на зелене добриво можна сіяти гірчицю або фацелію (0,15 кг насіння на сотку). Загортають у грунт зелену масу восени під час перекопування.

Козеріг 17(9.26) — 19(22.26)

За народними прикметами

На бурю сосна дзвенить, а дуб стогне.

Під знаком Зодіака

Висіяні під знаком Козерога багаторічні цибулі (батун, шніт), естрагон, ревінь, щавель дають відмінну зелень протягом кількох років з однієї й тієї ж ділянки. Ці культури висівають на щедро удобрених грунтах і періодично поливають. Насіння загортають на глибину 1 см.

Водолій 19(22.26) — 22(10.52)

За народними прикметами

Вдень риба грається на річці — вночі може бути гроза.

Під знаком Зодіака

Прополюють грядки, знищуючи бур'яни, проривають загущені посіви овочевих культур. Поливають овочі і садові рослини.

Збирають помідори у теплицях і парниках.

Підживлюють сад розчином пташиного посліду. На 10 кв. метрів вносять 2—3 кг посліду, розведеного водою у 6—7 разів. Краще використовувати свіжорозведене добриво, без бродіння. До речі, для кращого зберігання пташиний послід змішують з перегноєм, додаючи до нього 7—10 % суперфосфату, тоді азот у вигляді аміаку майже не втрачається.

На садово-городній ділянці гній та інші дефіцитні добрива майже повністю можна замінити рослинним компостом. Для його виготовлення рослинні рештки, листя, відходи сільськогосподарського виробництва тощо складають шарами у траншеї або ями глибиною до метра. Кожний шар пересипають суперфосфатом або фосфорним борошном. Висота компостної купи не повинна перевищувати 1 метр. Укладають рештки рослин нещільно і час від часу

поливають. Це сприяє швидкому перегниванню органічної маси. Вже через 3–4 місяці, тобто під час осіннього перекопування городу, компост можна вносити в грунт.

Риби 22(10.52) — 24(20.56)

За народними прикметами

Якщо граки пасуться на траві — невдовзі задощить.

Під знаком Зодіака

Висівають на розсаду насіння цвітної капусти для вирощування у відкритому грунті і наступного дорощування в парнику. Висіяний влітку крес-салат дає відмінну зелень. Сіють також головчастий салат.

У червні — першій половині липня в середньому протягом 25—30 днів на плодових деревах інтенсивно відростають пагони, на яких утворюються листки, а в пазухах формуються бруньки. Найкраще розвинені бруньки посередині пагонів, у верхній їх частині — не завжди встигають дозріти, у нижній — гірше формуються. Ось чому для щеплення слід брати середину пагона. У фазі інтенсивного росту пагонів сад слід щедро поливати, бо за нестачі вологи в грунті вони не встигають добре визріти і взимку підмерзають.

Овен 24(20.56) — 27(3.19)
Третя чверть Місяця — 25 (4.01)

За народними прикметами

Якщо в Місяця великі роги — на негоду, а положисті — на гожу.

Під знаком Зодіака

У присадибному саду можна поливати дерева по "чашах". Краще це робити, коли грунт у саду утримують під чорним паром або вирощують у міжряддях різні овочеві культури. Під кожним деревом роблять "чашу" діаметром 2—4 метри (залежно від діаметра крони), нагортаючи навколо неї валок землі висотою 20—25 см і шириною в основі 25—30 см. "Чашу" за допомогою шланга наповнюють водою — це й буде тією нормою, яка потрібна дереву.

Телець 27(3.19) — 29 (6.00)

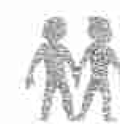
За народними прикметами

Ластівки увечері літають високо — завтра ясний день, а якщо низько — захмариться.

Під знаком Зодіака

Після збирання врожаю ранньої картоплі, білоголової й цвітної капусти на цих ділянках висівають як повторні культури моркву, столові буряки, редьку, редиску.

Обов'язковими заходами на цих посівах є своєчасне проріджування, зволоження й розпушування грунту.

Близнюки 29(6.00) — 1.07(6.09)

За народними прикметами

Якщо мурашки нишпорять по землі, а мурашника поблизу немає — через добу збереться на дощ.

Під знаком Зодіака

Оглядають капусту білоголову ранню та цвітну і деякі головки зрізують для споживання. Приступають також до збирання суцвіть брокколі. Їх зрізують до розпускання бутонів, оскільки пізніше їхні смакові якості знижуються. Зрізують головки діаметром 10—15 см із стеблом 4—6 см.

У номері:

„Дім, сад, город“
виробничо-практичний журнал №5, травень 2000 р.

Головний редактор **М.І.Халимоненко**
Редакційна група:
Б.К.Донгаш, **І.Ф.Куштенко**
(заступники головного редактора),
Т.П.Колодницька (головний художник),
А.М.Капітульська, **Т.О.Селіванова**, **Н.Н.Фурсенко**.
Дизайн, верстка, кольороподіл **В.О.Пономаренко**

Комерційний директор **Г.А.Донець**, тел. **216-21-34**
Реклама, оголошення **В.О.Давидко**, тел. **216-00-41**
Розповсюдження, маркетинг **Т.І.Лазебник**, тел. **216-15-58**

Видання зареєстровано, серія КВ, № 809 від 07.07.94.
Загальний тираж 140018 прим. (у тому числі: російською мовою, і в комплектах з іншими журналами — 28 643 прим.) Зам. 0118004.
Адреса: 01054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г,
тел. (044) 216-05-40, факс: (044) 216-25-11, 216-21-34

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:
«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.

Комп'ютерний набір, верстку і кольороподіл зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Віддруковано на комбінаті друку видавництва «Преса України».

Індекс 74142

НАЙКРАЩЕ НАСІННЯ СВІТУ

Дім, сад, город. №5. 2000. с.1-32

КОМПАНІЯ "КОУЕЛ®" ПРОПОНУЄ ВИСОКОЯКІСНЕ ГОЛЛАНДСЬКЕ НАСІННЯ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР У ПРОФЕСІЙНИХ ТА МАЛИХ КОЛЬОРОВИХ ПАКЕТАХ ДЛЯ ФЕРМЕРІВ ТА ГОРОДНИКІВ-АМАТОРІВ

Саме час висіяти високоврожайні огірочки. В асортименті компанії широкий вибір найкращих для засолювання і консервування нових сортів та гібридів огірків корнішонного типу.

Огірок ФОКУС. Надранній сорт. Вегетаційний період 40—45 днів. Плоди зелені, горбкуваті, з шипами, без гіркоти, не жовтіють. Відмінна транспортабельність. Висока однорідність плодів. Призначений для використання у свіжому вигляді, засолювання і консервування. Стійкий до антракнозу, вірусу тютюнової мозаїки, борошнистої роси, відносно стійкий до пероноспорозу. Рекомендуються для вирощування у відкритому грунті і під плівковими покриттями.

Огірки ЛІБЕЛЛЕ F_1, РЕГАЛ F_1, АСТЕРИКС F_1. Ранні, високоурожайні (вступають в плодоношення на 45 день після сходів), комахозапильні гібриди з переважно жіночим типом цвітіння. Плоди зелені, з шипами, довжиною 8—10 см, рівні, однорідні, не переростають, не містять гіркоти. Призначені для вживання у свіжому вигляді, консервування і засолювання. Стійкі до справжньої борошнистої роси, пероноспорозу, вірусу тютюнової мозаїки, кладоспоріозу.

Захистіть себе від підробок, купуйте насіння, розфасоване в Голландії, у фірмових магазинах компанії та її філіалах:

Опт: ПП "Коуел®", м. Київ, вул. Дмитрівська, 71, тел/факс: (044) 246—99—22,
факс-автомат: (044) 246—92—12,
автовідповідач-диспетчер: (044) 472—31—46,
e-mail: kouel@carrier.kiev.ua, home page: http://ln.com.ua/~kouel

Магазин "Насіння від Коуел®": м. Київ, вул. Старовокзальна, 24, тел./факс: (044) 246—95—11
Кіоск "Найкраще насіння світу": м. Київ, вул. Велика Житомирська, 33, тел. (044) 229-23-66
ДНВП "Коуел®-Південь": м. Херсон, тел. (0552) 24-08-81
ТОВ "Коуел®-Крим": м. Сімферополь, тел. (0652) 29-05-40
Насіння-поштою: 01054, м. Київ-54, а/с 117, ПП "Коуел®"

® - торговельна марка компанії "КОУЕЛ"

Соя.
Подільська 1
Подолянка

Львівське ВАТ «Сортнасіннєовоч»

Пальміра

займається заготівлею, вирощуванням та збутом насіння овочевих культур, кормових коренеплодів, квітів та газонних трав

Адреса: Львів,
вул. 700-річчя Львова, 45а, корп.13
Тел. (0322) 72-09-81
Тел./факс. (0322) 72-28-10